

ΜΟΥΣΑ

ΜΗΝΙΑΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ — ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ
ΠΟΙΗΣΗ — ΔΙΗΓΗΜΑ — ΚΡΙΤΙΚΗ — ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ — ΘΕΑΤΡΟ — ΜΟΥΣΙΚΗ

ΧΡΟΝΙΑ Α' — ΦΥΛΛΟ 8 — ΑΘΗΝΑ ΜΑΡΤΗΣ 1921

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ : Μέσα σ' ένα βιβλίο.
 ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ : 'Ο νεκρός άγρονπει.
 Γ. Θ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ : Τοιχογραφίες.
 LOUIS ROUSSEL : La prière de l'incrédule.
 ΑΠ. Ν. ΜΑΓΓΑΝΑΡΗΣ : 'Ανάγλυφα.
 Γ. Α. ΡΟΗΣ : Τό χρυσό θάμα—Λουλουδι.
 ΚΛΕΩΝ ΠΑΡΑΣΧΟΣ : Οί Βάρβαροι.
 ΦΑΝΗΣ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ : «Διάλογοι».
 ΣΠΥΡΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ : Περάσματα — Κυ-
 νηοί.
 ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΑΝΤΡΕΓΙΕΒ : 'Ο 'Ωκεανός.
 Δ. ΔΑΝΑΛΗΣ : Ζουγραφίες.
 ΜΙΧ. Δ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ : Νυχτερινό.
 DETEV von LILIENCRON : Στη μητέρα μου — Τό
 μύλο μή ξεχνάς.
 CHRISTIAN MORGENSTERN : 'Ο Χριστός παρα-
 πονιέται.
 WALTER CALÉ : Διάλογος.
 JOSUÉ CARDUCCI : "Ανοιξη.
 PAUL VERLAINE : Κάματος — Sagesse — "Υστερα
 από τρία χρόνια.
 THEODOR STORM : 'Η Μάρθα και τό ρολόι της.
 ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ : 'Εξ άφορμής τής «Ζωής άρρω-
 στεμένης».
 Μουσική — Ξένη φιλολογία — 'Ελληνική φιλολογία.

Κάθε σχετικό με τή Σύνταξη και τή Διαχείριση τής «Μούσας»
 στέλνεται : 'Αθηναϊκόν Τυπογραφείον. Κολοκοτρώνη 37.

ΜΟΥΣΑ

ΜΗΝΙΑΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ — ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ
ΠΟΙΗΣΗ — ΔΙΗΓΗΜΑ — ΚΡΙΤΙΚΗ — ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ — ΘΕΑΤΡΟ — ΜΟΥΣΙΚΗ

ΧΡΟΝΙΑ Α' — ΦΥΛΛΟ 8 — ΑΘΗΝΑ ΜΑΡΤΗΣ 1921

ΜΕΣΑ Σ' ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ

Στὸ ρόδο ἀπάνω στάθηκε μιὰ πέταλοῦδα, μιὰ ἄλλῃ
Στὸν κρίνο, καὶ μιὰ τρίτη τριγυρνᾶ,
Κ' ἡ τέταρτη μὲ χρώματα πιδ πλούσια, ἢ πιδ μεγάλη,
Μέσα σ' ἓνα βιβλίον παντοτεινά.

Ἐκεῖ τῆ βρῆκα κάποτε ἀνεπάντεχα, σὲ δύο
Σελίδες, σὺν πανσὲ λυπητερό,
Κι' ὥρες, θυμᾶμαι, κάθησα μπρὸς στάνοιχτὸ βιβλίον,
Νὰ συλλογιέμαι καὶ νὰν τῆ θωρῶ.

Ποῖο χέρι ἐκεῖ νὰ σέβαλε χάσμα ἀγγιχτο τῆς φύσης ;
Ποῖος σέπιασε ; μὲ ποῖα σκληρῆ καρδιὰ
Σφάλισε τὸ βιβλίον μὲ μιᾶς, καὶ σάφισε νὰ σβύσης,
Γιὰ νὰ χαρῆ τὴν κρύα σου ὁμορφιά ;

Ἄν ἡ κυρία, ποῦ μὲ πολλῆ μου τῶχε καλοσύνη
Προσφέρει, τὸ βιβλίον τὸ περιττό,
Πόσο μοιραῖο τὸ δῶρο τῆς μόνο θὰ μάθη ἐκείνη,
Τὸ ποίημα ἂν διαβάσῃ τόρα αὐτό...

Στὸ ρόδο ἀπάνω στάθηκε μιὰ πέταλοῦδα, μιὰ ἄλλῃ,
Στὸν κρίνο, ἢ τρίτη παίζει τὰ φτερά,
Κ' ἡ τέταρτη μέσ' στᾶχαρο βιβλίον, ἢ πιδ μεγάλη
Τῶνειρο τῆς ψυχῆς μου, μιὰ φορά....

Ο ΝΕΚΡΟΣ ΑΓΡΥΠΝΕΙ

Όταν έβαλε ή κόρη τὸ στεφάνι, κ' ἔγεινε γυναίκα τοῦ ἡμεροῦ, τοῦ ταπεινοῦ καὶ στὰ χρόνια περασμένου ἐκείνου ἀνθρώπου, ή κόρη ἦτανε κ' ἐκείνη ἡμέρη καὶ ταπεινή καὶ στὰ χρόνια κάπως περασμένη.

Εἶχε χαρῆ τῆ νεότητὸς της μὲ τὸν ἀγαπημένο καὶ τὸν ἐκλεχτό της. Καὶ τώρα δέχτηκε τὸν ἄλλον πρόθυμη, καὶ τοῦ χρωστοῦσε χάρη. Οἱ ἐρωτικὲς παραφορὲς της εἶχανε περᾶση πειὰ. Ἡ περασμένη φλόγα ἐφεγγε τώρα φρόνιμη, ὅσο νὰ τὴν ὀδηγήσῃ στὸν καλὸ τὸ δρόμο πειὰ.

Στὴν ἀρχή, ἀλήθεια, ἔνοιωσε κάποιο φόβο ἀπ' τὸν καινούριο της τὸν ἄντρα. Φόβο, ποῦ ἔχυνε ψυχρὸν ἀέρα γύρω της. Ὅμως τοῦ ἄντρα της ή καλωσύνη, τὸ μέτωπο τ' ἀκύμαντο, τ' ἀνύποφο τὸ βλέμμα, τὸ φέρονό του τ' ἀπαράλλαχτο σὲ κάθε ὥρα, διώξανε σιγὰ τὰ πλανερὰ φαντάσματα, κ' ἀπλώσανε στὸ πνεῦμα της ἀτάραχη γαλήνη, ποῦ ἀνέμου ἄγρια πνοή δὲ θὰ τὴ χαλοῦσε πειὰ.

Ἔτσι ή αἰσθαντικὴ γυναίκα πλέοντας στὸ πέλαγο τῆς εὐτυχίας της, ἔνοιωθε ἀπόκρυφες λαχτάρεις ν' ἀνεβαίνουνε στὰ σωτικά της. Ὅ,τι ἱλαρὸ καὶ τρυφερὸ λουλουδι μπορεῖ σὲ καρδιά γυναίκεια νὰ βλαστήσῃ, βλάστησε κ' ἀνθολόγησε στῆς αἰσθαντικῆς γυναίκας τὴν καρδιά. Στὸν ἄντρα της ἀγάπη γλυκερή, συγκρατητὴ λατρείας ἔξαψη, ἀνατριχιάσματα, θαρρεῖς, στεκούμενων νερῶν, καὶ κάποιο θάμπωμα βουβό, ποῦ δὲν ἀπέχει ἀπ' ὅ,τι λέμε σεβασμό, ἀνεβαίνανε σὰν κύματα καλόβουλα, ἀπλωνόντανε, καὶ φοβερίζανε νὰ πνίξουν τὴ γυναίκα μέσ' τὴν ἴδια της τὴν καλωσύνη. Μάλιστα, μπορεῖ νὰ πῆ κανεῖς, καὶ τὴν ἀπέλιπε ή πλημμύρα αὐτῆ, γιατί καταντοῦσε βαρετῆ. Κι' ἀλήθεια, τῆς καρδιάς της ή φωνή, ποῦ ἔκραζε χάρη πρὸς τὸν εὐεργέτη της, ή πίστη της σ' ὅ,τι καλοῦμε χρέος συζυγικό, τὴ φέρνανε σὲ σημεῖο νὰ μετανοιώσῃ γιὰ τ' ἀμαρτωλὰ τὰ περασμένα της. Ἴσως καὶ πικρὰ νὰ κλάψῃ κάποτε.

Τότε, γιὰ νὰ ξαλαφρωθῆ, ζήτησε καταφύγιο πάλι στοῦ παλιοῦ ἀγαπημένου της τὴν ἀγκαλιά. Καὶ τοῦ χάρισε ἀπὸ τὰ τόσα εὐγενικά της βάρη τὰ περισσότερα, ποῦ τῆς καθίζανε σὰν τὸ μολύδι στὴν καρδιά καὶ τὴν πνίγανε. Ὁ παλιὸς ἐκείνος ἔρωτας, ὁ κρυφὸς κ' ὁ ἐνοχὸς τους, εἶχε πεθάνῃ ἐδῶ καὶ χρόνια πειὰ. Μονάχα κάτι σὰν περιπλοκάδας ξάνθισμα ὄψιμο, φθινοπωρινό, τοὺς ἔδενε τοὺς δύο κ' αὐτὸ ὁμως ἦτανε στενὰ περιπλεγμένο μὲ τὴν τρυφερή, τὴν ὀμετρὴν ἀγάπη, ποῦ εἶχανε κ' οἱ δύο τους στὸν καλόγνωμο τὸ σύζυγο. Τέτοιος ὁ τωρινὸς τους ἔρωτας, ἦτανε πειὸ ἀγνὸς κ' ἀπὸ τὸν ἔρωτα τοῦ λουλουδιῶν, ποῦ φυτεμένα στὴν ἄκρη τοῦ περιβολιῶν, ἀλλάζονε τίς εὐωδιές τους καὶ στολίζονε μαζί τὸ φράγγιτῃ τὸν ἀγκαθερὸ ποῦ τὰ χωρίζει, μὰ καὶ τοὺς φυλάει συντροφιά. Κακὸ δὲν κάνανε στὸ φράγγιτῃ τὰ λουλούδια. Κι' ἂν τοὺς ἔλεγε κανεῖς πῶς ἀμαρταίνανε, θ' ἀπορούσανε βαθιά.

Ἦτανε λοιπὸν σὰν κάτι πειὸ πολὺ ἀπὸ σπαραγμὸς κ' ἀπὸ ξερρίζωμα καὶ γιὰ τοὺς δύο τοῦ συζύγου ὁ ξαφνικὸς ὁ θάνατος. Ὁ ἔρωτάς τους ἔλαβε τὸν τελευταῖο τοῦ

καθαρμὸ στὰ δάκρυα ποῦ χυθῆκανε γιὰ τὸ χαμὸ τοῦ σπᾶνιου ἀνθρώπου. Ὁ λόγος τοῦ ἔραστῆ στὸν τάφο τοῦ ἔκρινε τὴν πονετικὴ γυναίκα τοῦ φορὲς πικρότερα νὰ κλάψῃ τὸ νεκρὸ της, ποῦ ἄξιζε καὶ τὰ δάκρυα τὰ διπλά της καὶ τοῦ φίλου της τὰ λόγια τ' ἀποθεωτικά.

Ἄφοῦ περᾶσαν οἱ μέρες τῆς παρηγορίας, ή χήρα πάντα ἀπαρηγόρητη, εἶπε στὸν καλὸ της:

— Ἔχω μεγάλο κρῖμα στὴν ψυχὴ μου. Ἀπάτησα τὴν μακαρίτη. Τὴν τελευταῖα στιγμὴ, πρὶν ξεψυχήσῃ, γύρισε στὸν ἑαυτὸ τοῦ καὶ μὲ κάλεσε στὸ πλάι του. «Πεθαίνω, μοῦ εἶπε, καὶ λυπᾶμαι ποῦ σ' ἀφίνω μοναχῆ. Μ' ἔτριψε πάντα ἓνα σαράκι· στάθηκες πιστὴ στὸν ἄντρα σου; Τιμῆσες τ' ὄνομά του, σὰ γυναίκα του ἄξια νὰ τὸ φέρνῃς; Ὁρκίσου μου! — Ὁρκίζομαι! τοῦ εἶπα. — Μὴ λησμονᾶς πειὸ καὶ μὲ τὸ θάνατό μου εἶσαι γυναίκα μου. Ἐνας δεσπότης ἀδιάλυτος πάντα θὰ μᾶς κρατῆ. Σ' ἀφίνω! Ἡ θύρα τοῦ τάφου μου ἀνοιχτὴ πάντα θὰ μένη, καὶ θὰ σὲ καρτερῆ. Θὰ εἶσαι πιστὴ στὸν ἄντρα σου; Θὰ φυλάξῃς τ' ὄνομά μου ἀμόλυντο; — Τ' ὀρκίζομαι!»

— Καλὰ ἔκαμες καὶ τὸν ἀπάτησες. Ἔτσι πέθανε ἡσυχος, ὁ ἔρημος. Τώρα γιὰ νὰ ξαλαφρωθῆς ἀπὸ τὸν ὄρκιο σου, δὲ μένει ἄλλο παρὰ νὰ στεφανωθοῦμε. Αὐτὸ τὸ περυστατικὸ δὲν τὸ πρόβλεψε ὁ μακαρίτης, κ' ἔκαμε καλὰ. Καὶ χήρα, σ' ἤθελε πιστὴ, καὶ σ' ἔριξε στοῦ τάφου τὴ σκληρὴ τὴν κρίση. Μὰ νὰ ποῦ τὸ στεφάνι κρίνει σὰν πειὸ σοφὸ κριτῆς.

— Ναί... κ' εἶσαι βέβαιος πῶς ἔτσι θὰ συχωρευοῦν τὰ περασμένα μας;

— Ὁ γάμος εἶναι τῆς ἀμαρτίας ή συχώρηση δοσμένη ἀπ' τοῦ παπᾶ τὸ χέρι. Εἶναι ἓνας δρόμος ἀγαθός, ποῦ φέρνει ἂν ὄχι ἴσα στοῦ παραδείσου τὴ σιδερόπορτα, μὰ κάπου ἐκεῖ τριγύρω κ' ἴσως εἰν' ἐλπίδα νὰ βρεθῆ μιὰ μέρα καὶ γιὰ μᾶς λησμονημένη ὀρθάνοιχτη, καὶ νὰ δεχτῆ τὴν ταπεινὴ μετάνοια τοῦ ἀμαρτωλοῦ.

— Καὶ θὰ συχωρεθῆ κ' ὁ ὄρκος ποῦ ἔδωσα;

— Ἐρεῖ ὁ Θεὸς πῶς ἦτανε δοσμένος γιὰ καλὸ, γιὰ τὰ στερνὰ ἡσυχὰ τοῦ μακαρίτη. Καὶ στὸν ἀγαπητὸ νεκρὸ μας θὰ τὸ πῆ, καὶ θὰ συνηγορήσῃ. Τώρα, ἂς τιμῆσουμε τὴ μνήμη τοῦ συχωρεμένου.

— Πῶς;

— Νὰ μὴ τὸν ἀπατήσουμε ἄλλο πειὰ, ὡς τοῦ γάμου μας τὴν ὥρα. Αὐτὸ θὰ εἶναι καὶ τιμὴ δική μας ἀντικρῶ στὸν κόσμο. Θὰ χωρίσουμε λοιπὸν ὡς τότε! Ἔτσι τῆς καταλαλιᾶς τὸ στόμα θὰ κλειστῆ γιὰ πάντα. Ὁ ἔρωτάς μας, ἔνοχος ἂν ἦτανε, σὰν τὸν ἥλιο θ' ἀνατείλῃ καθαρός. Τί ἄλλο;

— Θέλω, γιὰ τὸ συχώριο μου, καὶ νὰ τοῦ χτίσω ἓνα τάφο ὀλομαρμάρινο, τρανόν. Μοῦ τὸ ζήτησε κ' ὁ ἴδιος.

— Κι' αὐτὸ ἂς τοῦ γίνῃ!

Ὁ τάφος χτίστηκε καθὼς τὸν ἤθελε τῆς γυναίκας ή καρδιά. Χρόνιασε κ' ὁ νεκρὸς. Μιὰ μέρα εἶπε ή γυναίκα:

— Πρὶν βάλω τὸ στεφάνι, ἤθελα τὸν τάφο τοῦ πρώτου φορὰ νὰ δῶ ἂν ἔγινε καθὼς τὸν ἤθελα. Ἦθελα καὶ νὰ συχωρευθῶ, στερνὴ φορὰ, μὲ τὴν ψυχὴ τοῦ μακαρίτη.

— Ἦθελες κάπως καὶ νὰ τοῦ ζητήσῃς τὴν ἄδεια γιὰ τὸ γάμο μας... γιατί δὲν τὸ λές;

— Ἴσως εἶναι κ' αὐτὸ ποῦ ἔχω στὴν καρδιά μου, καὶ δὲ μπορῶ ξάστερα νὰ τ' ἀναλύσω... Ναί! Πρέπει νὰ ξομολογηθῶ στὴν πέτρα ἀπάνου, ποῦ τὸν ἔκρυψε.

— Εἶσαι θεοφοβούμενη, κ' ἔχεις μιὰ θύμησιν πολὺ εὐλαθητικὴ. Σιγὰ σιγὰ ὁμως πρέπει νὰ ξεχάσῃς...

— Τὰ τελευταῖα τοῦ λόγια ἀκόμα τὰ θυμᾶμαι συχνὰ τὴ νύχτα, μοναχῆ μου, ξυπνῶ καὶ τὰ συλλογιῶμαι. Θαρρῶ, τ' ἀκούω νὰ μὲ φοβερίζουνε! Κ' ή θύρα ή ἀνοιχτὴ τοῦ τάφου τοῦ, ποῦ καρτερεῖ...

— Πᾶμε! Ἡ θύρα τοῦ τάφου τοῦ πρέπει μιὰ καὶ καλὴ νὰ κλείσῃ καὶ νὰ σφραγιστῆ. Μόνο ποῦ κλείνοντας, πρέπει ἀπόξω ἐσὺ νὰ μείνης.

Σηκωθῆκανε καὶ πῆγαν ἓνα ἀπόδρόδο. Θαρρεμένος, γελαστός ἐκείνος, στάθηκε νὰ διαβάσῃ ἀπόξω τὴν τιμητι-

ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΕΣ

VI

Κάθε πτυχὴ τοῦ δρόμου, μιὰ ἱστορία γιὰ τὸ χωργιὸ μου ἀρχίζει νὰ λαλεῖ πρὶν τ' ἀντικρῶσω, κ' ὕστερα ή γαζία μ' ἀγγίζει ἀπὸ τὴ πρώτη, ὡς φτάσω, αὐλή. Χρυσὴ τρεμοῦλα ἀπὸ τὸ τζάμι χύνει ὁ ἥλιος τοῦ Σεπτέμβρη, καὶ περνᾶ στὸ ἀσβεστωμένο σπίτι, ποῦ φαιδρύνει τὸ μαῦρο χελιδόνι ὡς τριγυρνᾶ. Τριγύρω μόνο οἱ φυλλωσιές, τὰ νέφη, μπλάδα κομμάτια τ' οὐρανοῦ, καὶ ἡχεῖ τοῦ μύλου τὸ φτερούγισμα ποῦ στρέφει ὀλημερὲς τὴν ὄριμη ἐποχὴ. Στὸ παραθύρι καθιστῆ ή μητέρα χρυσὴ γυρίζει ὀπώρα ἀπ' τὸ κλαδί στὸ βρέφος της, καὶ στὸ σκαμνὶ πειὸ πέρα φυσάει τὸν αὐλό τοῦ ἓνα παιδί. Τὸ κέντημά της, κάπου, ἀφήνει ή κόρη ὄλο χαρὰ στὸν τοῖχο γιὰ νὰ ἴδει, μὲς τὸ κλουβὶ τὸ κίτρινό της φλώρι, ποῦ πάλλεται ὁ λαίμῸς τοῦ ὡς μελωδεῖ.

*

Όταν ἀρχίσει ή ἑσπέρα, σὲ μιὰ κώχη μαρμάρινη τοῦ δρόμου, σκεπτικὸς, — ποῦχει στεγνωσῆ πειὰ ἀπ' τὸ πρωτοβρόχι— γέρνω, κ' ὄλα τὰ βλέπω μ' ἄλλο φῶς. Τότε γυρίζει ἀπὸ τὴ βρῦση ή κόρη — τῶνα της χέρι τὸ σταμνὶ κρατεῖ — τ' ἄλλο τὴ μέση — καὶ γοργὰ ἀπ' τὴ γλῶρη

κὴν ἐπιγραφή. Ἀνήσυχη καὶ ταραγμένη ή ἄλλη κατέβηκε τὰ λιγιστὰ σκαλιά. Ἐύχρα κ' ἀσβέστη βασίλευε ἐκεῖ μέσα. Τῆς νύχτας τὰ σκοτάδια ἐκεῖ τὴ φτάσανε, στὴν προσευκὴ της. Τότε ὀλόμαυρα φανταχτερὰ πουλιὰ στὸ νοῦ της θὰ πετάξανε, καὶ τοῦ νεκροῦ τὰ λόγια ὀλόγουρά της μὲ φτεροκοπήματα ἄγρια θ' ἀντηχῆσαν. Ἡ θύρα ἀπὸ τὸν ἄνεμο, ποῦ ξαφνικὰ σηκώθηκε, ή ἀπὸ τὸ φίλο, ποῦ περίμενε ἀνυπόμονος, καὶ θέλησε νὰ δοκιμάσῃ ἂν κλείνῃ, ἔκλεισε, ἴσως καὶ καθόλου ἀπρόσταχτη, σφάλισε μὲ κρότο φοβερό, καὶ τράνταξε συθέμελο τὸν τάφο σὰ βροντὴ τῆς Δευτέρας Παρουσίας.

Όταν ἔφτασε βοήθεια, ή χήρα βρέθηκε νεκρὴ ἀπάνου στὴν ταφόπετρα. Ὁ πεθαμένος ἔκαμε ὅ,τι τὴ φοβέρισε. Τῆς ἔκλεισε τοῦ τάφου τοῦ τὴ θύρα—πίσω της.

Όσο γιὰ τὸ σύντροφό της, τᾶχε χάσῃ λίγο, μὰ δὲν ἄργησε νάρθῆ στὰ λογικά του. Ὁ πεθαμένος δὲ στάθηκε πολὺ αὐστηρός. Θέλησε μοναχὰ νὰ τὸν τρομάξῃ.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ

περνάει, καὶ πρὸς τὸ σπίτι περπατεῖ. Στ' ἄσπρο κατώφλι τοῦ μπροστὰ δταν φτάνει, σπρώχνει τὴν πόρτα μέσα καὶ περνᾶ, κ' ἀπ' τὴ γωνιά τοῦ κήπου της ποῦ ἐφάνῃ τὰ πορφυρὰ ἀντικρῶσω δειλινὰ. Μὰ στ' ἀνοιχτὸ παράθυρο δταν φτάσει τὸ βλέμμα μου, θὰ ἰδῶ ρεμβαστικὸς νὰ τρέμουνε μπροστὰ στὸ εἰκονοστάσι κρόσσια χρυσᾶ ἀπ' τοῦ καντηλιοῦ τὸ φῶς.

*

Όταν τελειώσει ὁ τρύγος μὲς τ' ἀμπέλια — καὶ φύγει ἀκόμα καὶ τὸ δειλινὸ — πολὺβουα τραγούδια ἀχοῦν καὶ γέλοια ἀπὸ γυναίκες κ' ἄντρες στὸ ληγὸ. Ἀπὸ ψηλὰ καπνίζει στὸ δοκάρι, πορφυρωμένο, μέσα στὸ βαθὺ καὶ χωματένιο λύχνο, τὸ λινάρι σκορπώντας στάλες αἵμα ὄπου χυθεῖ. Μὲς τὸν ἄσκὸ φυσάει, ὁ γερασμένος τσιγγάνος αὐλητῆς, καὶ μελωδεῖ, μ' αὐτὸς θαρρεῖς πῶς εἶναι κοιμισμένος, καὶ στὸ καλάμι, ὁ ἴπνος τοῦ ὀδηγεῖ τὰ δάκτυλα, ποθώντας πειὰ νὰ πάρει κάθε κορμὶ στὴ θεῖα τοῦ ἡδονῆ. Τῶν φύλλων τρέμει γύρω κάποιο ἀχνάρι, καὶ πλέκεται ὡς γροιλάντα σκοτεινῆ, στὰ γελαστὰ τους πρόσωπα μὲ χάρη. Πίσω μονάχα, οἱ ὀλόβαθοι οὐρανοὶ ἀπλώνονται, μυστηρίο ὡς νὰ βαραίνει τὴ ζήση αὐτῆ, ποῦ ἂν χαίρεται στὴ γῆ ή καὶ πονάει, ἐφήμερα βλασταίνει.

Γ. Θ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

LA PRIÈRE

DE L'INCREDULE

Non, non, il ne s'est pas révélé. De l'aurore
Jusqu'à la nuit, je l'ai cherché, ce Dieu jaloux.
Dans l'ombre éperdument je sanglotais encore :
« Déchire ton brouillard, viens, resplendis sur nous !
La pâle humanité que son doute exténue
N'attend qu'un mot de toi pour tomber à genoux !
Ah ! Pourquoi mépriser, vers ta gloire inconnue,
L'immense cri d'amour qui jaillirait soudain
Si tu daignais surgir des flancs noirs de ta nue ?
Vers nous, s'il fut une Eve et s'il fut un Jardin,
Fais un pas ! Nous ferons le reste de la route,
Oubliant en un jour tes siècles de dédain.
Pourquoi rester muet sous ta muette voûte,
Si tu vis ? Ton devoir est de nous avertir.
Tes faibles Christs jamais n'ont su vaincre le doute.
J'ai le droit de penser, le droit d'approfondir.
Sans réserve adorer la divine hypothèse,
C'est mal, c'est bas, c'est vil, je n'y puis consentir.—
Partout le mal triomphe et la vie est mauvaise.
Ne serais-tu qu'un chiffre en ton éternité ?
Le bon sens qui discute et la raison qui pèse
T'ont démenti souvent et parfois réfuté. »
— Eh bien, je veux, devant ce Dieu d'incertitude
Agenouiller mon doute et ma sincérité.
Je veux courber mon front, le meurtrir au sol rude,
N'être plus, sans attendre un favorable accueil,
Rien, qu'une humble unité dans l'humble multitude ;
Brisé, dire à ce Dieu qui devrait voir mon deuil,
Et que mon cœur admet quand mon cerveau résiste,
Sans révolte, sans confiance, sans orgueil,
Et sans que mette au front de la prière triste
Ni la foi sa candeur, ni l'espoir son parfum :
O Dieu, s'il est un Dieu, sauve, si l'âme existe,
Mon âme, et donne-lui le ciel, s'il en est un !

LOUIS ROUSSEL

ΑΝΑΓΛΥΦΑ

Τῆς ὑπαρξῆς μου ἀνάγλυφα κι' ἀρχαία
Σπασμένα μέσα μου στολίδια οὐράνια,
Στὴ σκέψη δλόγυρα μὲ περηφάνεια
Στήσετε τρόπαια, σημάδια νέα.
Ευπνήσετε ξανὰ Δελφοί, Νεμέα
Νὰ πλέξουμε μαζί δαφνοστεφάνια,
Δαφνοστεφάνια, φοίνικες, βοτάνια.
Κι' ὅ,τι ταιριάζει στὴ νικήτρα Ἰδέα.
Σὰς πλημμυροῦν ἀνάγλυφα οἱ ἀνθοὶ μου
Καὶ σ' ἄλλους κόσμους ρίχνουνε τὰ μῦθρα,
Σ' ἄλλα κροντήρια χύνεται ἡ ψυχὴ μου.
Γιατ' εἶν' ἀτέλειωτοι τοῦ νοῦ μου οἱ θρόνοι
Κι' ἀκράτητη τῆς νιότης ἡ πλημμύρα
Πλασμένη ἀπὸ χαρὲς μαζί καὶ πόνου.

ΑΠ. Ν. ΜΑΓΓΑΝΑΡΗΣ

ΤΟ ΧΡΥΣΟ ΘΑΜΑ

Simone, il y a un grand mystère
Dans la forêt de tes cheveux
(Remy de Gourmont.) (Simone)

L. K.

Τὰ δλόχρυσα, τὰξέχαστα, μετάξινά μαλλιά,
Ποῦ γύρω ἀπὸ τοὺς ὤμους σου, ριγμένα, κοπελλιά,
Ἄνάδευες ἀνεμιστὰ στὸν ἀπαλὸν ἀγέρα
Κι' ἐφέγγανε κι' ἐλάμπανε, πειότερον ἀπ' τὴν ἡμέρα...

Τὰ δλόχρυσα, τὰξέχαστα μετάξινά μαλλιά σου,
Κάτι ἀπ' τὸν ἥλιο δίνουνε στὴ μαγικὴ ὁμορφιά σου.

Στυλινά, μετάξινά, μακρυὰ, χρυσὰ, ξετυλιγμένα,
Μὲ τὴ χρυσὴ τὴ χάρη τους μαγέψανε κι' ἐμένα,
Ὅπως τὸν ἥλιο, τὸν χρυσό, ποῦ ἀπανωθὲ τους γέρνει
Κι' ἀναλαμπὲς πρωτόφαντες καὶ ξωτικές, τοὺς φέρνει.

Ὡ τῶν μαλλιῶν σου, τὸ χρυσὸ τὸ θαῆμα,
Ποῦχει τὸ χρῶμα τῆς Χαρᾶς, τοῦ Γέλοιου...
Ὅμως μέσ' στὴ ψυχὴ γεννάει τὸ κλάμμα,
Γιατὶ μὲ τὴν ἐντύπωση τοῦ Τέλους
Καὶ τοῦ Ἄφθαστου τὴ σκέψη, μοῦ γεννάει !

Ἄλλοίμονο σ' ἐκεῖνον, ποῦ ἀγαπάει
Ἐκεῖνο, ποῦ ποτὲ δὲν θὲ νὰ φτάσῃ.

Ὡ τὰ χρυσὰ, τὰξέχαστα μαλλάνια σου, κοράσι !

ΛΟΥΛΟΥΔΙ

Τώρα, τὴν ὥρα ποῦ ζεστό, τὸ μεσημέρι βγαίνει
Μέσα στὸ κάμπο τὸ χρυσόν, ἔγειρες κουρασμένη.

Καὶ μὴ θαρρεῖς, πὼς ἔχασες, κοπέλλα μου, ὁμορφιά,
Ἀπὸ τῶν ἄλλων ὁμορφῶν ἀνθῶν τὴ γειτονιά.

Τὴν παπαροῦνα ξεπερνᾷ τὸ χρῶμα τῶν χειλιῶν σου.
Γιὰ κύττα, πὼς ἐξάρωσε, κοινὴ ζηλιάρια, ἐμπρός σου.

Οἱ μενεξέδες ἔσβυσαν καὶ κρύφτηκαν στὸ χῶμα
Μπρός στῶν ματιῶν σου, τὸ μαδί, τὸ γαλανὸ τὸ χρῶμα.

Τὰ ρόδα !.. Πὼς μαράθηκαν κι' ἐχάσανε μπροστά,
Στὰ μαγουλά σου, τὰ ὁμορφα καὶ τὰ κοκκινωπά.

Τὰ ἡλιολουσμένα στάχια, μόνο, μείνανε κοντὰ σου,
Κι' ἀδερφωμένα σμίξανε μὲ τὰ χρυσὰ μαλλιά σου.

Κι' οἱ πεταλοῦδες γιὰ φιλιὰ, τριγύρω σου γυρίζουν,
Μὰ σκιάζονται, τί τέτοιο ἀνθὸ πρῶτη φορὰ γνωρίζουν.

Γ. Α. ΡΟΖ

ΟΙ ΒΑΡΒΑΡΟΙ

I

Ψυχὴ μου, οἱ Βάρβαροι ἔφτασαν, καὶ τώρα πιά εἶναι ἀργά!
Μὲς στὰ μεσάνυχτα ἄξαφνη βροντὴ σὰ ν' ἀπολύθη,
τὰ σκότη ἀναταράξανε μ' ἀκούς τρομαχτικούς
τ' ἀγρία ἀναρίθμητα, βαρεῖα ποῦ ἔλο προβαίνουν πλήθη.

Τ' ἀκούς ψυχὴ μου, ἐσίμωσαν οἱ Βάρβαροι, τ' ἀκούς ;
Ἄνωφελι κι' ἡ ἀντίσταση κι' ἀργὰ γι' ἀπόφαση εἶναι.
Δὲ θὰ μᾶς εὔρει ζωντανούς τὸ φῶς τῆς νέας αὐγῆς.

Βοήθεια καμμιά ! Ἀπὸ ποῦ ; Καμμιά νὰ σπλαχνιστοῦνε
ἐλπίδα !

Καὶ πῶς ν' ἀντιπαλαίψουμε, πῶς νὰ τοὺς ἀντιγιοῦμε ;
Ἄργα πιά τώρα εἶναι γι' αὐτὰ, μάταιο τὸ κάθε τί.

II

Ψυχὴ μου, οἱ Βάρβαροι ἔφτασαν καὶ τώρα πιά εἶναι ἀργά!
Ἄχ καὶ νὰ μ' ἀκούγες ὅταν καιρὸς ἦταν ἀκόμα !
Ἄχ καὶ νὰ μ' ἀκούες, ὅταν ἀπὸ τόπους κοντινοὺς
σταλμένοι νὰ βοηθήσουνε, φτάνανε κάθε τόσο
μαντατοφόροι μυστικοί, κι' ἀπὸ τὸν τρόμο ὠχρὸι
πρωτοφανερωτοὺς γιὰ ἐχθροὺς ἀγνωστούς σοῦ ἐμιλοῦσαν
(κανεῖς δὲν ἤξερε ἀπὸ ποιὸν κατάλλευκο Βορρᾶ,
ἀπὸ ποιούς ἀφεγγούς δρυμοὺς μὲ αὐγὴ εἶχαν ξεκινήσει)
ξανθοὺς καὶ γιγαντόσωμους κι' ἀτρόμητους, παντοῦ
οὔθε περνοῦσαν ποῦ φριχτὰ τίς χώρες ἐρημῶναν.

Ἡ ὥρα δὲν ἄργειε τρομεροὶ κι' ἀκράτητοι κι' ἐμᾶς
νὰ μᾶς σκλαδῶσουν, νὰ μᾶς διαγούμεισουν ποῦ θάρχόνταν.

Ὅμως ἐστὶ στοῦ μυστικοῦ σου οὐνεῖρου τὴ χαρὰ,
λαμπρὴ μου αὐτὴ ρήγισσα, ὦ ψυχὴ μου, ὅλη δοσμένη
σάμπως ποτὲ σου νὰ μὴ σοῦχαν πεῖ ὅ,τι σοῦχαν πεῖ
πρὸς τοὺς Βαρδάρους ν' ἀντιβγεις δὲ νοιάστηκες καθόλου.
Μὰ ὡς νάταν ἀναπόφευγον οἱ Βάρβαροι νὰ φτάσουν
μὰ μέρα, κι' ὡς νὰ γνώριζες ἀνώφελο τὸ πᾶν
πὼς θάτανε, γιὰ ν' ἀντιβγεις δὲ νοιάστηκες καθόλου.

Καὶ τώρα οἱ Βάρβαροι ἔφτασαν, καὶ τώρα πιά εἶναι ἀργά!
Σὲ λίγο, ἐδῶ μὲς τὸ χρυσὸ σου δῶμα ὅταν δρμήσουν,
μ' ἀγρία καγχάσματα θὰ καταστρέψουνε ὅ,τι βροῦν,
ἔλο τὸ πλοῦτος σου τὸ πιδ κρυφὸ, τὸ πιδ ἀκριβό σου.

Φτωχὴ μου αὐτὴ ρήγισσα, τίποτε δὲ θὰ σπλαχνιστοῦν.
θὰ σὲ ρημάξουνε, ὦ φριχτὰ θὰ σ' αἱματοκυλίσουν
κι' ἀνήμπορη ἢ πικρότατη θὰ σὲ κοιτάζω ἐγὼ
μέσα στὰ χέρια των νὰ σπαρταρᾶς, γοερὰ νὰ κράξεις !

— Τ' ἀκούς ψυχὴ μου ἐσίμωσαν οἱ Βάρβαροι, τ' ἀκούς ;
— Ὡ ἄς ἤμουν ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ποῦ ἀπόψε μᾶς νικοῦνε !

ΚΛΕΩΝ ΠΑΡΑΣΧΟΣ

“ΔΙΑΛΟΓΟΙ,”

LXXXVII

Σκαλί, σκαλί κατέβηκα, μεσάνυχτα, σὲ τάφο
γιὰ νὰν τοῦ κλέψω τὸν ἰρυφὸν μεγάλο θησαυρό του
κάθε σκαλί καὶ στέναζα, κάθε σκαλί καὶ τρόμος
μὰ τὸν ἰδρωτὰ στέγνωσε τοῦ πόθου μου ἢ λαχτάρα.

Κι' ἀπὸ κατέβηκα, τεφρὸς, καὶ μπῆκα μὲς τὸν τάφο,
τρέμοντας ἔλος σήκωσα τὴν πλάκα τοῦ νεκροῦ
— ποῖς θὰ τὸ πιστεῦσε, — φριχτὰ τὰ μάτια καρφωθήκαν
σὲνα γαλήνιο σαρκασμὸ στὰ χεῖλη τοῦ νεκροῦ...

κι' εἶπε ὁ νεκρὸς ἀλλόκοτα : « Ἦες ἄλλο θησαυρό ; »

LXXXVIII

Ἄγρυπνη πάντα, δολερὴ, πίσω ἀπὸ μαῦρα νέφη,
προβάλλει ἡ Μοῖρα, ἀδρατὴ, κρατῶντας μέγα τόξο,
καὶ σαῖτεῦει δυνατούς, φτωχοὺς τοὺς σαῖτεῦει
φαρμακερὰ τὰ βέλη της ἤχου δπου στραφεῖς.

Κι' ἄλλοι τὴ λὲν πνεῦμα κακό, κι' ἄλλοι τὴ λὲνε στρίγκλα,
κι' ἄλλοι τὴ λὲν ἀνίκητη Ἀρχιδέσποινα τοῦ κόσμου,
καὶ γονατίζουνε μπροστὰ στὰ πόδια της καὶ κλαίνε...
μὰ κάποιους βλέπω καὶ γελοῦν, ψυχροὶ στὰ πλήγματά της.

Χαρὰ στους ποῦ τὴν ἀψηφοῦν, πεθαίνοντας ἢ ζῶντας.

ΦΑΝΗΣ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ἐνα κοπάδι κάτασπρα, χιονάτα περιστέρια
τὸν ἴσκιό του ἐκαθρέφτισε στῆς στέρνας τὰ νερά
κι' ἐκεῖνα ἀναταράχτηκαν, κι' ὑψώθηκαν σὰ χεῖριά
τὰ νοῦφαρα ν' ἀδράξουνε τὴ βιαστικὴ χαρὰ

Ἄλλὰ τοῦ κάκου ! Ἐπέρασαν αὐτὰ γοργὰ καὶ πᾶνε
κι' ἡ θλίψη ξαναγκάλιασε νερὰ καὶ χλόη κι' ἀνθούς.
— Ὡ σὺ, ποῦ ὅμοια στὸ διάβα της γεννήθηκες, Πόθε πλάνε,
πνίξου στῆς Λήθης τώρα πιά τοὺς σκοτεινοὺς βυθοὺς.

ΚΥΝΗΓΟΙ

Πλήθος γαρδῆλια ἐκάθισαν στῆς λεύκας τὰ κλωνάρια
σαλεύοντάς τα μὲ χαρᾶς πιπίσματα τρελλά
κι' ἡ δρόσο τους τινάζεται καὶ σὰν μαργαριτάρια
στὰ μέτωπά μας τὰ βαρεῖα ἀπ' τὸν ὕπνο ἀργοκυλᾶ.

Ἐνα τρυγόνι ἀντίκρυ μας γεμάτο εἰρήνη στέκει
καὶ ταξειδεύει ἕνας ἀητὸς ψηλά, σὰν μὴ ψυχὴ.
— Πέτα στὰ χόρτα, σύντροφε, τ' ἀλάθευτο ντουφέκι
καὶ σιγανὰ μιὰν ὀρθρινὴν ἄς ποῦμε προσευχὴ.

ΣΠΥΡΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΩΚΕΑΝΟΣ

ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΣΕ ΕΠΤΑ ΕΙΚΟΝΕΣ

ΕΙΚΟΝΑ ΤΕΤΑΡΤΗ

Σιμά στο νερό, επάνω στη στενή πλατεία της πετρώδους ακτής, στέκει ένας άνθρωπος—ένα μικρό, σκοτεινό κι' ακίνητο σημάδι. Πίσω του φαίνεται ο ψυχρός σχεδόν κρημνώδης κατήφορος του γρανίτη, ένῳ μπρός στα μάτια του—μέσα σ' ένα αδιαπέραστο έρεβος—λυχνίζεται υπόκωφα και παρατεταμένα ο ωκεανός. Στις ελεύτερες φωνές των κυμάτων, που έρχονται από κάτω, νοιώθει κανείς την πανίσχυρη παρουσία του. Ός και το παφλάρισμα του νερού ακούγεται—σά να πιτσιλάνε παίζοντας, ένα κοπάδι τεράτων, που ξεφυσάει, πέφτει ανάσκελα και αναστενάζει ευχαριστημένο, απολαμβάνοντας τις τερατώδεις χαρές του.

Και μοσχοβολάει ο ελεύτερος ωκεανός: με τις πανίσχυρες μυρωδιές των βυθών, των σάπιων φυκιών, των χορταρικών του. Απόψε είναι ήρεμος και—δπως πάντα—μόνος. Και μόνον ένα μικρό φώς τρεμοσβύνει μέσα στο μαυρό χάος του νερού και της νύχτας—είναι ο απόμακρος φάρος του Αγ. Σταυρού.

Ακούγεται το τρίξιμο των πετραδιών κάτω από τα προσεχτικά πατήματα: είναι ο Χάγγαρτ που κατεβαίνει στη θάλασσα από απότομο μ' άγνωστο πιά, μονοπάτι. Σταματάει, σωμαίνει συγκρατημένα, ξεφυσώντας την κόυραση της επικίνδυνης κατηφορίας, και προχωρεί πάλι. Νά τον, κάτω κι' έλας—τεντώνει το ανάστημά του και βλέπει πολλή ώρα τον άλλον, που έπιασε ήδη την παράξενη και συνηθισμένη θέση του στο χείλος της άβυσσου. Κάνει μερικά βήματα μπρός και τον καλωσορίζει αναποφάσιστα κι' άπαλά—ώς και δειλά τον χαιρετάει ο Χάγγαρτ:

— Καλησπέρα σας, άγνωστέ κύριε. Είστε από πολύ ώρα εδώ;

(Μιά θλιμμένη, άπαλή και σοβαρή φωνή αποκρίνεται:)

— Καλησπέρα Χάγγαρτ. Ναι είμαι πολύ ώρα εδώ.

— Κυττάζετε;

— Κυττάζω κι' ακούω.

— Θα επιτρέψετε και σ' εμένα να σταθώ κοντά σας και να βλέπω εκεί, όπου βλέπετε και σεις, κύριε; Φοβούμαι μήπως σ' ενοχλώ με την άπροσκάλεστη παρουσία μου—γιατί, όταν είχα έρθει, έσεις είσατε πιά εδώ, κύριε,—μ' άγαπώ τόσο πολύ το μέρος αυτό. Είναι μοναξιά εδώ, και θάλασσα τόσο σιμά, ένῳ πίσω από την πλατή σωμαίνει ή γή, κι' εδώ ανοίγονται τα μάτια μου. Σά νυχτοπούλι, βλέπω καλύτερα μεσ' το σκοτάδι: ή μέρα με τυφλώνει. Γιατί μεγάλωσα στη θάλασσα, κύριε.

— Όχι, δ' εν μ' ενοχλείς, Χάγγαρτ. Αλλά μήπως σ' ενοχλώ εγώ; Τότε μπορώ να φύγω.

— Είστε τόσο ευγενικός, κύριε (μουρμουρίζει ο Χάγγαρτ).

— Μά κι' εγώ τ' αγαπώ αυτό το μέρος (έξακόλουθι

ή θλιβερή και σοβαρή φωνή). Κι' έμένα μ' άρέσει που βρίσκεται πίσω στη πλατή μου ο ψυχρός και ήρεμος γρανίτης. Έσ' μεγάλωσα στη θάλασσα Χάγγαρτ: π' ες μου, τί είν' αυτό το θαμπό φώς δεξιά;

— Είναι ο φάρος του Αγίου Σταυρού.

— Α! ο φάρος του Αγίου Σταυρού. Δ' εν τόξερα αυτό. Αλλά μήπως το θαμπό αυτό φώς μπορεί να βοηθήσει στην τρικυμία; Τό βλέπω τόσην ώρα, κι' έλο μου φαίνεται π' εθ' θά σβύση. Φαίνεται π' εθ' θ' άναι ψέμματα.

(Ο Χάγγαρτ λέει με συγκρατημένη ταραχή)

— Μ' ε τρομάζετε κύριε. Γιατί ρωτάτε για πράγματα που τα γνωρίζετε καλύτερα απ' εμένα. Θέλετε να μ' ε β' αλετε σ' ε πειρασμό—άφ' ο μ' ε φορά τ' ε ξέρετε έλα.

(Στη θλιμμένη φωνή δ' εν ύπάρχει χαμόγελο—μόνο λύπη).

— Όχι, ξέρω πολύ λίγα. Ξέρω πολύ π' ε λίγα, απ' ε ξ' ε ξέρετε σ' ε, γιατί ξέρω π' ε πολλά άπο σ' ενα. Συμπάθησ' ε μ' ε για τ' ε κ' ε π' ε μ' ε περδεμένη αυτή φράση, Χάγγαρτ, μ' ε ή γλώσσα υποχωρεί τόσο δύσκολα άχι μόνο στο άισθημα, μ' ε και στη σκέψη άκόμα.

— Είστε ευγενικός (μουρμουρίζει ο Χάγγαρτ ταραγμένος). Είστε ευγενικός και πάντα ήρεμος. Είστε πάντα λυπημένος, κι' έχετε λεπτά δάχτυλα μ' ε δαχτυλίδια, και μιλάτε σ' ενα πολύ σπουδαίο πρόσωπο. Ποιός είστε κύριε;

— Είμαι εκείνος τ' ε όποιο όνόμασες πρωτ' ετερα: ή εκείνος που είναι πάντα λυπημένος.

— Όταν έρχομαι, σ' ες βρίσκω πάντα εδώ. Όταν φεύγω έσεις μένετε. Γιατί δ' εν θέλετε να φύγετε ποτέ μ' ε μαζί μου κύριε;

— Άλλος είναι ο δικός σου δρόμος Χάγγαρτ, κι' άλλος ο δικός μου.

— Σ' ες βλέπω μόνο τ' ε νύχτα. Γνωρίζω έλους τ' ε ανθρώπους που βρίσκονται σ' ε περιχώρα, και δ' εν ύπάρχει κανένας, που να σ' ες μοιάζ' ε. Κάποτε σκέφτομαι π' ες θ' ε σαστε ο κύριος εκείνου τ' ε παλιού πύργου, όπου ζοσσε κι' εγώ—τότε π' ε π' ε να σ' ες π' ε: ο πύργος γκρεμιστήμ' ε απ' ε τ' ε τρικυμία.

— Δ' εν ξέρω για ποιόν μιλάς.

— Δ' εν καταλαβαίνω—π' ες, μ' ε σεις τ' ε γνωρίζετε τ' ε όνομά μου: Χάγγαρτ. Μά γ' ε δ' εν θέλω να σ' ες έξαπατώ: άν και ή γυναίκα μου Μαριέτ μ' ε φωνάζει έτσι, μ' ε τ' ε όνομα αυτό τ' ε βρήκα μονάχος μου. Έχω άλλο όνομα, τ' ε άλλθινο μου όνομα, που δ' εν τ' ε γνωρίζει κανείς εδώ.

— Έγώ τ' ε γνωρίζω και τ' ε άλλο σου όνομα Χάγγαρτ. Έγ' ε γνωρίζω και τ' ε τρίτο σου όνομα, που δ' εν τ' ε γνωρίζεις μ' ε τ' ε ο ίδιος. Μά δ' εν άξίζει τ' εν κόπο να μιλάμε γ' ε αυτό. Δ' ες καλύτερα τ' ε μαυρο αυτό βάθος και διηγ' εσου μου για τ' ε ζωή σου: είν' άλλθεια π' ες είναι τόσο χαρούμενη; Λένε π' ες πάντα χαμογελάς. Λένε π' ες είσαι ο π' ε

γενναίος και ο π' ες όμορφος ψαρ' ες έλης τ' ες παραλίας. Κι' άκόμα λένε, π' ες άγαπ' ες πολύ τ' εν γυναίκα σου, τ' εν Μαριέτ.

— Ω, κύριε! (άναφωνεί ο Χάγγαρτ συγκρατημένα:)

Η ζωή μου είναι τόσο μελαγχολική, που στο π' ες μαυρο αυτό βάθος δ' εν θ' ε θ' ερισκες μορφή, που να τ' ες μοιάζ' ε—Ω, κύριε! Είναι τόσο βαθεία θαμμένα τ' ε βασανά μου, που στο π' ες μαυρο αυτό βάθος δ' εν θ' ε θ' ερισκες μέρος π' ες φριχτό και π' ες βαθύτερο.

— Μά γιατί ή τόση θλίψη σου και τ' ε τόσα βασανά σου Χάγγαρτ;

— Για τ' ε ζωή, κύριε. Αυτή τ' ε στιγμή τ' ε ευγενικά και τ' ε λυπημένα σας μάτια βλέπουν εκεί, όπου βλέπουν και τ' ε δικά μου: σ' ε αυτή τ' εν φριχτή και σκοτεινή έκταση. Π' ετε μου λοιπόν: Τ' ε π' ε π' εμμα σαλεύει εκεί κάτω: Τ' ε είν' αυτό που άναπαύεται και περιμένει, σωμαίνει και φωνάζει, και τραγουδάει και μοιρολογάει μ' ε τις φωνές του; Γιατί έλες αυτές οι φωνές που μ' ε άνησυχούσε και γεμίζουν τ' εν ψυχή μου θλιβερά φαντάσματα και γιατί δ' εν λένε τίποτε; Και ποσθε έρχεται αυτή ή νύχτα; Και ποσθε ή θλίψη μου; Και μήπως είστε σεις που στενάζετε, κύριε, ή μήπως μέσα στη φωνή σας μπλέκεται ο θρήνος τ' ε ωκεανού—άρχίζω να μ' εν ακούω καλά, ώ, κύριέ μου, άγαπημένο μου κύριε!

(Αποκρίνεται θλιμμένη ή φωνή:)

— Είμαι εγώ που αναστενάζω, Χάγγαρτ. Είναι που στη δική σου θλίψη αποκρίνεται ή δική μου μεγάλη θλίψη. Έσ' που βλέπεις τ' ε νύχτα, σ' εν τ' ε νυχτοπούλι, Χάγγαρτ: δ' ες λοιπόν τ' ε λεπτά δάχτυλά μου τ' ε στολισμένα δαχτυλίδια—μήπως είναι χλωμά; Δ' ες και τ' ε πρόσωπό μου—μήπως είναι χλωμό; Μήπως είναι χλωμό—μήπως είναι χλωμό... Ω Χάγγαρτ, άγαπητέ μου Χάγγαρτ!

(Στέκουν άφωνοι γεμάτοι νοσταλγία. Παφλάζει γυρίζοντας ο βαθύς ωκεανός, ξερνάει και κοροϊδεύει, ρουθουνίζει ήρεμα. Απόψε είναι ήρεμος και μόνος—δπως πάντα.)

— Π' ες τ' ε Χάγγαρτ... (λέει ή θλιβερή φωνή).

— Καλά θα τ' ε π' ε τ' ε Χάγγαρτ.

— Π' ες τ' ε Χάγγαρτ, π' ες τ' εν άγαπ' ε.

(Σιγή. Και άντηχ' ε σιγανά τ' ε άδύνατο και λυπημένο παράπονο).

— Άν δ' εν ήτανε τόσον άυστηρή ή φωνή σας, κύριε, θα νόμιζα π' ες μ' ε κοροϊδεύετε. Μήπως δ' εν είμαι εγώ ο Χάγγαρτ, και π' ε π' ε να μεταδώσω κάτι στο Χάγγαρτ; Μά άχι: άλλθ' ε έννοια νοιώθω σ' ε λόγια σας, και πάλι μ' ε τρομάζετε, κύριε. Και σ' εν φοβάται ο Χάγγαρτ, θα π' ε π' ες είναι παραγματικός φόβος. Καλά: Θα π' ε τ' ε Χάγγαρτ έλα έλα ευαρεστηθήκατε να π' ετε.

— Σιάξε τ' εν μαντύα μου: κρυώνει ο ώμος μου. Ός τόσο έλο και μ' ε φαίνεται, π' ες τ' ε μικρό αυτό φώς θα σβύση. Ο φάρος τ' ε Αγίου Σταυρού—έτσι δ' εν τ' εν είπες—θα ρ' ε;

— Ναι, έτσι τ' εν όνομάζω εδώ.

— Α, έτσι τ' εν όνομάζω εδώ.

(Σιγή)

— Π' ε π' ε να πηγαίνω; (ρωτάει ο Χάγγαρτ).

— Ναι π' ε γαίνε.

— Και σεις θα μένετε εδώ;

— Έγώ θα μ' είνω εδ' ε.

(Ο Χάγγαρτ όπισθοχωρεί καμπόσα βήματα).

— Χαίρετε κύριε.

— Χαίρε, Χάγγαρτ.

Πάλι τρίζουν οι μικρές πετρίτσες κάτω απ' τα προσεχτικά πατήματα: ο Χάγγαρτ σκαρφαλώνει τ' εν άνωφ' ερεικ χωρίς να στρίψει τ' ε κεφάλι.

Για ποιά μεγάλη θλίψη άραγε, μιλάει ή νύχτα αυτή; (Συνέχεια)

*Απ' τ' ε Ρωσικό: ΑΘΗΝΑ Ι. ΣΑΡΑΝΤΙΔΗ

ΖΟΥΓΡΑΦΙΕΣ

—Κουριάσαν οι άνέμοι, κ' ή γαλήνη ξάπλωσε τ' ε βελούδινα φτερά της σ' ελο τ' εν κάμπο π' ερα—ή νερολίμνη έπηξε τ' εσπρογάλαζα νερά της.

—Ένα πριάρι... π' ερα... σ' ες βαθεία της μ' ε τ' ε πανί του τ' ε ανασηκωμένο, φαίνεται σ' ε να σ' ε κ' ε ρίζωμένο, ή σ' ε να ξεφυτρώνει απ' τα νερά της.

—Κι' εδ' ε στο μ' ελο τ' εν ξυλοφκιαγμένο, πάνω στο σιδερένιο του κοντάρι, σ' ευστό... μονάχο... σ' ε συλλογισμένο σ' ε κ' ε τ' ε νυχτερινό φανάρι.

Δ. ΔΑΝΑΛΗΣ

ΝΥΧΤΕΡΙΝΟ

Τ' ε βήματα τ' ε νυχτερινού διαβάτη, που ξυπνούσε τ' εν ήσυχία τ' ε έρημικού τ' ε δρόμου, μ' ε σ' ε σκιάζω. Μ' ες στη γλυκειά μας κάμαρα τ' ε όνειρα πετούσε γύρω απ' τα όρατα σου βλέφαρα, που άρχίζουν να γλαριάζω.

Απόψε είναι μ' ε τραγική νυχτιά, κι' εζ' ε βογγούσε και κλαίν' μέσα στη σκοτεινιά, σ' εν πληγωμένοι, οι άνέμοι. Μά μ' ες στην καμαρούλά μας οι άγάπες μας πετούσε γύρω απ' τ' ε φώς τ' ε νυχτερινού, τ' ε γνώριμο, που τρέμει.

ΜΙΚ. Δ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

DETLEV VON LILIENCRON

ΣΤΗ ΜΗΤΕΡΑ ΜΟΥ

Πόσο συχνά τὰ χέρια σου τὰ ὠχρὰ νὰ πλέκουν εἶδα
Κάτι γιὰ μένα ἀκούραστα—Πῶς φρόντιζες με ἀγάπη !
Πόσο συχνά ἐκετευτικά τὰ μάτια σου δὲν εἶδα
Μιὰ εὐχὴ νὰ λέν γιὰ με ψηλά—Πῶς φρόντιζες με ἀγάπη !
Πόσο συχνά στὴν κλίνη μου σιγά, ἐλαφρὰ δὲν ἤρθες,
Μιὰ προστασία γιὰ μένα—Πῶς ἀκουες σκυφτὴ δλα ἐγνοια !
Ἄπο καιρὸ τώρα φυσοῦν στὸν τάφο σου οἱ ἀνέμοι,
Ἐνα σου χαῖρε πρὸς ἐμὲ—Πῶς φρόντιζες με ἀγάπη !

ΤΟ ΜΥΛΟ ΜΗΝ ΞΕΧΝΑΣ

Ἄπ' τὸ παράθυρό μας
Βλέπαμε μόνο ἐρμιὰ,
Πράσινοι ἀγροὶ δὲν δείχναν
Χαρὰ ἢ ζωὴ καμμιὰ.

Κανένα δέντρο ἢ σπίτι
Γιὰ γαλανὸ βουνό,
Δὲν εὐωδιάζαν ἄνθη
Στὸ ἀγέρι τὸ τερπνό.

Στῆς ἐρημιᾶς τὴν ἄκρη,
Πάνω ἀπ' τὴ μοναξιά,
Στέκει ἕνας μύλος μόνο,
Στὰ βάρη ἐκεῖ, μακρυὰ.

Γυρνᾶνε τὰ φτερά του,
Γυρνᾶν με ὑπομονή,
Ποτὲ δὲν ἤσυχάζουν
Στοῦ ἀνέμου τὴν πνοή.

Συχνὰ στὸ παραθύρ' ἢ
Γυναῖκα μου καὶ γώ,
Χεροπιαστά, με πόθος
Τὸν εἶδαμε κρυφά.

Πρὶν τὴ δουλειά, τὸ Μάρτη,
Στὴν αὐγινὴ δροσιά,
Ρίχναμε πρὸς τὸ μύλο
Τὴν πρώτη μας ματιά.

Τὸ βράδυ, πρὶν ὁ ὕπνος
Στὰ μάτια κατεβῆ,
Στὸ μύλο τὴ ματιά μας
Ρίχναμε τὴ στερνὴ.

Κ' ἦτανε πάντα ὁ μύλος
Σὰ μιὰ παρηγοριά,
Σὰ νᾶστελνε ἕνα χαῖρε
Πέρα ἀπὸ καὶ μακρυὰ.

Κάποιο χειμῶνα ἐκεῖνη
Μ' ἀρρώστησε βαρειά,
Τοῦ χάρου τὰ λουλούδια
Τὴν ἐξώσαν με μιὰ.

Μὰ πρὶν στὸ νοῦ της πέση
Τὸ πέπλο του βαρῦ,
Μοῦ πῆρε ἀργὰ τὸ χέρι
Στὸ παραθύρι ἐκεῖ.

Τὰ μάτια τὰ πιστά της
Στὰ θάμπη τῆς νυχτιᾶς
Ἐρριξε, καὶ σιγόειπε:
Τὸ μύλο μὴν ξεχνάς.

CHRISTIAN MORGENSTERN

Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΠΑΡΑΠΟΝΙΕΤΑΙ :

Ἄγρυπνεῖτε, προσεύχεστε μαζί μου !
Περίλυπος εἶναι ἡ ψυχὴ μου
Ἐως θανάτου.
Ἄγρυπνεῖτε, προσεύχεστε !
Μαζί μου ! —
Τὰ μάτια σας
Ἵπνο εἶναι γεμάτα—
Δὲν ἠμπορεῖτε ν' ἀγρυπνήσετε ;
Πηγαίνω,
Γιὰ σᾶς καὶ τὸ στερνὸ μου νὰ προσφέρω—
Καὶ σεῖς κοιμάστε...
Στέκομαι μοναχός μου
Μὲς σ' ἀποκοιμισμένους,
Μονάχος μου τελειῶνω
Τῶν πιδ σκληρῶν ὄρων μου τὸ ἔργο.
Ἄγρυπνεῖτε, προσεύχεστε μαζί μου !
Δὲν ἠμπορεῖτε ν' ἀγρυπνήσετε ;
Ἵλοι σας εἶστε ἐντός μου,
Ἵμως ἐγὼ σὲ ποῖόν ;
Ἐσεῖς τί τάχα ξέρετε
Ἄπ' τὴν ἀγάπη μου,
Ἐσεῖς τί τάχα ξέρετε
Ἄπὸ τὸν πόνο τῆς ψυχῆς μου !
Ἵ μοναχός !
Μονάχος !
Γιὰ σᾶς πεθαίνω—
Καὶ σεῖς κοιμάστε !
Κοιμάστε !

WALTER CALÉ (*)

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

Ἵ Τραγουδιστῆς :

Πολλὰ μιλοῦσαν οἱ ἄλλοι στὴν καρδιά σου,
Μόνο τὰ χεῖλη μου ἔμεναν βουβὰ
Ἄπο μακαριότητα, ποῦ ἐρχόσουν.

Βεατρίκη :

Πλάνη σου εἶν', ἀδερφέ μου· σὲ γροικοῦσα.

Ἵ Τραγουδιστῆς :

Πῶς πλάνη μου ; Τὰ χεῖλη μου βουβὰ,
Κλειστά στὴν ἀφωνή μου εὐδαιμονία.

Βεατρίκη :

Πλάνη σου εἶν', ἀδερφέ· γὼ σὲ γροικοῦσα,
Ἵχι τὰ χεῖλη σου, ἀκουα τὴν ψυχὴ σου.

Ἵ Τραγουδιστῆς :

Πῶς πλάνη μου ; Βουβὴ ἦταν καὶ ἡ ψυχὴ,
Δὲν ἐδγαινε μιὰ λέξη ἀπ' τὴν ψυχὴ μου.

Βεατρίκη :

Πλάνη σου εἶν', ἀδερφέ· γὼ σὲ γροικοῦσα,
Τὸ ἄσμα γροικοῦσα τῆς βουβῆς ψυχῆς σου.

(Μετάφραση)

ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ

(*) Ἵ Βάλτερ Καλέ γεννήθηκε στὶς 8 Δεκεμβρίου 1881 καὶ πέθανε στὶς 3 Νοεμβρίου 1904, σὲ ἡλικία δηλαδὴ εἴκοσι τριῶ χρονῶν. Τὰ τραγούδια του, ποῦ δημοσιεύθηκαν σ' ἕναν τόμο με τὸν τίτλο «Nachgelassene Schriften», τρία χρόνια μετὰ τὸ θάνατό του, δείχνουν μιὰ σπάνια ποιητικὴ ἰσοσυγκρασία. Ἵ Κριτικὴ στὴ Γερμανία δὲν ἐδίετασε νὰ τὸν κατατάξῃ ἀνάμεσα στοὺς πρῶτους λυρικοὺς τῶν τελευταίων χρόνων.

Ἵ Μετ.

GIOSUÉ CARDUCCI

ΑΝΟΙΞΗ

Τοῦ ὄκνου Χειμῶνα ἰδοῦ, ἀπ' τὸ μπράτσο λύνεται
Καὶ γυμνὴ τουρτουρίζει ἀκόμα ἡ Ἄνοιξη
Στὸ κρῦο τ' ἀγέρι· ὁ ἥλιος μὲς-στὰ δάκρυα τῆς
Διάφανος λάμπει, ὦ Λάλαγη.

Τ' ἄνθη ξυπνοῦν ἀπ' τὰ χιονένια λύκνα τους
Κι' ἀσκῶνουν μάτια στὰ οὐράνια περιέργα·
Στὸ βλέμμα ἐκεῖ πλανιέται μιὰ τρεμάμενη
Σκιὰ ὄνειρου, ὦ Λάλαγη.

Στὸν ὕπνο τοῦ Χειμῶνα μὲς στὸ χιόνινο
Λευκὸ σεντόνι τ' ἄνθη ὄνειρευτήκανε·
Αὐγὲς δροσάτες, ἥλιους χλιούς, τὴν ὄψη σου
Ἵνειρευτήκανε, Λάλαγη.

Στὸ κραιμμένο πνεῦμα τί ὄνειρεύονται
Οἱ σκέψεις μου ; Καὶ στὴ λευκὴ ὁμορφάδα σου
Γιατὶ χομογελαῖε θλιμένη ἡ Ἄνοιξη
Μὲς ἀπ' τὰ δάκρυα, ὦ Λάλαγη ;

(Βάρβαρος Ἵδός. Βιβλ Β')

(Μετάφραση)

ΓΕΡΑΣ. ΣΠΑΤΑΛΑΣ

PAUL VERLAINE

ΚΑΜΑΤΟΣ

A batallas de amor campo de pluma
CONCORA

Δός' μου τὴν ἀτονία, τὴν ἀτονία, τὴν ἀτονία !
Μέρωσε πιά τοῦ πυρετοῦ τὸ φρένιασμα, γλυκεῖά μου !
Ἵ καὶ ἔτὴν ἄκρη τοῦ ὄργασμοῦ—τὸ βλέπεις—ἡ ἐρωμένη
Χρωστᾷ νὰ γίνῃ ἀνέμελη κ' εἰρηνικὴ ἀδερφοῦλα.

Πῖνου ἐρωτιάρα, δός' μου τὰ κοιμάμενά σου χᾶδια,
Ρυθμικὰ τὴν ἀνάσα σου καὶ τὸ βαθύ σου βλέμμα·
Τ' ἄνομο σφιχταγκάλιασμα, ὁ σπασμὸς ποῦ ποθοῦλονει,
Τί εἶναι, μπρὸς ἔτὸ μακρόσερτο φιλί,—κι' ἄς εἶναι ψέμμα!

Μὰ ἔτὴ γλυκεῖά, χρυσὴ καρδιά σου—ἀκούω, καλὴ μου,
[ἔξρω,—
τὸ πάθος τὸ ἄκρατο χυμάει καὶ μὲς ἔτὸ κέρας κράζει :
ἔφησ' το ἐσὺ, τὸ δολερό, κι', ἂν τοῦ βολῆ, ἄς σαλπίζῃ·

τὸ μέτωπό σου καὶ τὸ χέρι βάλει ἔτὰ δικά μου,
κι' ἄμωσέ μου ὄρκους, ποῦ αὔριο θὰ τοὺς πατήσης πάλι,
κι' ἄς κλάψωμε, μικροῦλα ἀπρόφταστη, ὡς νὰ ξημερώσῃ !
(Poèmes Saturniens)

SAGESSE

X

Νὰ τὴν ἡ σκόλη τοῦ σταριοῦ, καὶ τοῦ ψωμοῦ νά, ἡ σκόλη,
ἔτους ἴδιους τόπους, ποῦ, ὕστερα ἀπὸ τόσα, ξαναβλέπω !
Κάθε ἡχος, Χτίσι κι' ἄνθρωπος, σ' ἕνα λουτρό λουσμένοι,
σ' ἕνα ἄσπρο φῶς, τόσο ἄσπρο φῶς, ποῦ ῥόδινοι οἱ ἴσκιοι
[μοιάζουν.

Στρώνει τὸ ἄσῆμι τοῦ σανοῦ, τῶν δρεπανῶν ἡ φῶρα
ποῦ ἡ λάμψη τους με μιὰς βουτᾶ κι' ἀστράφτει κι' ἀντιφέγγει,
καὶ ἔτὸ χωράφι, δουλευτὲς ὡς πέρα σκεπασμένοι,
ἡ ὄψη του, τότε ἐπίσημη, τότε φαιδρὴ, ὄλο ἀλλάζει.

Παντοῦ λαχάνιασμα ἄπαυτο, μόντος παντοῦ κι' ἀγῶνας
κάτω ἀπ' τὸν ἥλιο, τοῦ ὄριμου σταχυοῦ σοφὸν τεχνίτη
ποῦ ὁμοια δουλεύει κι' ἀντικρῦ, ἔτ' ἀμπέλια, δίχως βιάσι,
νὰ δέση τὰ μεστὰ τσαμπιά καὶ νὰ τὰ ζαχαρώσῃ.

Γιὰ τὸ ψωμί, γιὰ τὸ κρασί, δούλεψε, γέροντα, ἥλιε,
θρέψε τὸν ἄνθρωπο ἀπ' τῆς γῆς τὸ γάλα, τὸ ποτῆρι
τὸ τίμιο δός' του, ποῦ γελάει μιὰ στάλα θεῖα λήθη.
Ἵ θερικτές, ὦ τρυγητὲς καὶ σεῖς, καλὴ σας ὦρα !

Γιατὶ ἀπ' τῆς ζύμης τὸν ἀνθὸ κι' ἀπ' τοῦ κρασιοῦ, παρόμοια,
—καρπὸν τοῦ ἰδρωτὰ τοῦ θνητοῦ, ὄλοῦθε μοιρασμένοι,—
θερίζει ὁ Κύριος καὶ τρυγᾷ καὶ τᾶξιωσε ν' ἀγιάσουν
τὸ Αἶμα γιὰ τὴν μετάδοσι, τὸ Σῶμα γιὰ τὸν ἄρτο.

(Μετάφραση)

ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

Σημ. Ἄπο τὰ ἀνωτέρω ποιήματα τοῦ Verlaine, ὁ «Κάματος» καὶ τὸ Χ^ο τῆς «Sagesse» ἀνήκουν σὲ δυὸ ὄλων διόλου ἀντίθετες τάσεις τοῦ ποιητοῦ. Στὸν «Κάματο» εἶναι ὁ αἰσθησιακός, ὁ sensualiste, ὁ ἡδυπαθὴς, ὁ σαρκικός, ὁ γεμάτος ἐρωτικὴ περιπάθεια. Τὴν «Sagesse» λανθασμένα τὴ μεταφράζουν «Σοφία»· τί θὰ πῇ Σοφία ; τὸ σωστὸ εἶναι «Φρονιμάδα»· εἶναι γνωστὸ πὼς ἡ «Sagesse» γράφτηκε ἀπάνω ἔτὴ μετάνοια τοῦ ποιητοῦ, μέσα ἔτὸ δεσποτικῆρο ὄπου εἶχε φυλακισθῆ ὕστερα ἀπὸ μιὰν ἀπόπειρα φόνου ἐναντίον τοῦ ἀγαπημένου του Α. Rimbaud, μιὰ σχέσις περίπου σὺν τοῦ Οὐάιλδ πρὸς τὸν Δούγλας—ποῦ ἤθελε νὰ τὸν ἀφήσῃ καὶ νὰ φύγῃ· τὸ λέει καὶ ἔτὸ στίχο του ἄλλως τε :

«ἔτους ἴδιους τόπους, ποῦ, ὕστερα ἀπὸ τόσα, ξαναβλέπω»
(aux lieux d'autrefois, revues après ces choses !)

Ἵ ἄλλὰ καὶ ἔτὴς δυὸ του διαθέσεις εἶναι πάντα ὁ Βερλαίν, ὁ παιδικός, ὁ ἀθῶος, ποῦ τὸ ἀμάρτημα περνᾷ ἀπάνω ἀπ' τὴν ψυχὴ του χωρὶς νὰ τὴν ἀγγίξῃ, ποῦ τὸ κακὸ εἶναι γι' αὐτόν, κατὰ τὴ φράσι τοῦ Verhaeren, «μία γόνιμη καὶ θαυμαστὴ πτώσις». Εἶναι ὁ περιπαθὴς ποιητῆς, καὶ γράφει, κι' ἐδῶ κι' ἐκεῖ, θαυμάσιες φράσεις, ποῦ θαρρεῖς πὼς στάζουν δάκρυα :

«κι' ἄμωσέ μου ὄρκους, ποῦ αὔριο θὰ τοὺς πατήσης πάλι»
(et fais-moi des serments que tu rompras demain)

T. A.

PAUL VERLAINE

ΥΣΤΕΡΑ ΑΠΟ ΤΡΙΑ ΧΡΟΝΙΑ

Ἵ Ἐσπρωξα τὴν πορτοῦλα τὴ στενοῦλα, ποῦ τρεκλίζει,
καὶ σιγανὰ ἐπερπάτησα στὸν κῆπο τὸ μικρό·
Τεῦρριχνε ὁ ἥλιος τῆς αὐγῆς τὸ φῶς του λαμπερό
κι' ἔκανε κάθε λούλουδο ὄγρὰ νὰ λαμπυρίζῃ.

Εἶναι δλα ἔτσι, ὅπως τᾶφησα: τὸ κλῆμα, ποῦ ἀνεμίζει
ἀπάνω ἀπ' τὴς ψαθόπλεχτες καρέκλες, τὸ νερὸ
στὸ συντριβάνι, ποῦ χτυπάει, σὺν πάντοτε ἀργυρὸ
κι' ἡ λεῦκα τὸ παράπονο τὸ αἰώνιο μουρμουρίζει.

Ἵ Ἐτσι, σὺν πρῶτα φρίσσουνε τὰ ῥόδα, ἔτσι, στὴν αὔρα
τὰ κρῖνα τὰ περήφανα λυκνίζονται σ' ἄγέρι·
κι' ὅποιος πετᾷ κορυδαλλός, τὸ μάτι μου τὸν ξέρει.

Ἵ Ἀκόμα ὀρθὴ τὴ Βελλεντὰ στὴ θέση τῆς ξανᾶρα
ποῦ ὁ γῶφος τῆς στὴν ἄκρη τῆς δεινροστοιχίας ξεφτίζει,
—χαλάει σ' ἄχαρο ἄρωμα ποῦ ἡ ρεζεντὰ σκορπίζει.

(Μετάφραση)

ΜΙΧ. Δ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

THEODOR STORM*

Η ΜΑΡΘΑ ΚΑΙ ΤΟ ΡΟΛΟΪ ΤΗΣ

Τὰ τελευταία χρόνια τῶν σπουδῶν μου, κατοικοῦσα σ' ἓνα μικρὸ νοικοκυρσπιτο, στὴν πόλη, ποὺ ἀπὸ πατέρα μητέρα κ' ἓνα σωρὸ ἀδελφές ποὺ κατοικοῦσαν, εἶχε μείνει μονάχα ἐκεῖ μέσα μιὰ κάπως προχωρημένη στὰ χρόνια καὶ ἀπάντρευτη κόρη. Οἱ γονεῖς καὶ δυὸ ἀδελφοὶ εἶχαν πεθάνει, οἱ ἀδελφές ὄλες, ὡς τὴ νεώτερη ποὺ ἦταν παντρεμένη μ' ἓνα γιατρὸ ἐκεῖ στὴν πόλη, εἶχαν ἀκολουθήσει τοὺς ἀντρες τοὺς σὲ μακρυνὰ μέρη. Κ' ἔτσι λοιπὸν ἡ Μάρθα εἶχε μείνει μονάχη στὸ πατρικὸ τῆς σπίτι, ὅπου νοικιάζοντας τις ἄλλοτε κάμαρες τῶν δικῶν τῆς κ' ἔχοντας ἓνα ἄλλο μικρὸ εἰσόδημα, κατ' ὀρθον νὰ περνᾷ, κάπως στενάχωρα πάντα, τὴ ζωὴ τῆς. Ὅμως δὲν τὴν ἐνοιαζε καὶ πολὺ, ἀν μοναχὰ τὴν Κυριακὴ στρωνόταν τὸ τραπέζι τῆς, γιὰ τὴν ἀπαιτήσεις τῆς γιὰ τὴν ἔξω ζωὴ ἦταν μηδαμινές· μιὰ συνέπεια αὐτὸ τῆς αὐστηρῆς καὶ μετρημένης ἀνατροφῆς, ποὺ ὁ πατέρας τῆς, τόσο ἀπὸ πεποίθησιν ὅσο καὶ ἀπὸ ἐξέταση τῶν περιωρισμένων κοινωνικῶν συνθηκῶν, ποὺ ζοῦσε, εἶχε δώσει σ' ὅλα τοὺς τὰ παιδιά. Μολονότι ἡ Μάρθα εἶχε λάβει στὰ νεῖατα τῆς τὴ συνειθισμένη σχολικὴ μόρφωση, οἱ σκέψεις τῶν μοναχικῶν ὥρων τῆς ζωῆς τῆς, ἀργότερα, μαζί με τὴ φυσικὴ τῆς ἀντίληψη καὶ τὴν ἠθικὴ σοβαρότητα τοῦ χαρακτῆρα τῆς, τὴν παρουσίαζαν τὴν ἐποχὴ, ποὺ τὴν πρωτογνώρισα, σὰ μιὰ γυναίκα, πρὸ πάντων γιὰ τὴν ἀστικὴ τάξη, μὲ μιὰν ἀσυνήθιστα ἐξαιρετικὴ μόρφωση. Φυσικὰ δὲ μιλοῦσε πάντα σύμφωνα μὲ τὴ γραμματικὴ, μὲλο ποὺ διάβαζε πολὺ καὶ μὲ μεγάλη προσοχή, πρὸ πάντων βιβλία ἱστορικῶν ἢ ποιητικῶν περιεχομένου· ἀντ' αὐτοῦ ὅμως ἦταν σὲ θέση νὰ σχηματίσῃ μιὰν ὀρθὴ γνώμη γιὰ ὅτι διάβαζε, καὶ ὅ,τι τόσο λίγοι τὸ καταφέρνουν, νὰ ξεχωρίζῃ μόνη τῆς τὸ καλὸ ἀπὸ τὸ κακὸ. Ὁ «ζωγράφος Νόλτεν» τοῦ Μαίρικε, ποὺ δημοσιεύθηκε τότε, τῆς εἶχε προξενήσει μιὰ δυνατὴν ἐντύπωση καὶ τὸν διάβαζε ὀλοένα· πρῶτα τὸ σύνολο καὶ ὕστερα χωριστὰ τὸ ἓνα ἢ τὸ ἄλλο μέρος, ποὺ τῆς ἄρεσε περισσότερο. Τὰ πρόσωπα, ποὺ ζωγράφιζε ὁ ποιητής, ἐγίναν σιγὰ σιγὰ γι' αὐτὴν ἀνεξάρτητες καὶ ζωντανές ὑπάρξεις, ποὺ οἱ ἐνέργειές τοὺς δὲν εἶχαν ἀπλῶς σχέση μὲ τὴν ἀνάγκη καὶ μόνον τῆς ποιητικῆς πλοκῆς, καὶ μπορούσε νὰ συλλογιέται ὡρες ὀλόκληρες, μὲ ποῖο τρόπο θὰ ἦταν δυνατὸν ν' ἀποτραπῆ ἢ ἀσπλαχχνῆ εἰμαρμένη τῶν ἀγαπημένων ὑπάρξεων.

* Ὁ Θεόδωρος Στόρμ (1817—1888) θεωρεῖται, μετὰ τὸν Ἐλβετο-γερμανὸν Κέλλερ, ὁ μεγαλύτερος διηγηματογράφος τῆς Γερμανίας κατὰ τὸ δεύτερο ἡμισιο τοῦ τελευταίου αἰῶνα. Ἐγραψε ποιήματα (Gedichte 1852) καὶ πολυάριθμα διηγήματα, ποὺ ξεχωρίζουν γιὰ τὴν περιγραφικὴ τους δύναμη καὶ τὸν τόσο ἀρμονικὰ μὲ τὴν πραγματικὴν ἀσυνάρμοστο ἡρωισμό τους. Τὸ διήγημα, ποὺ δημοσιεύεται σήμερον, εἶναι ἀπὸ τὰ πρῶτα τοῦ Στόρμ, γραμμένο τὸ 1847, καὶ πρέπει νὰ συμφωνήσῃ κανεὶς μὲ τὸν κριτικὸν, ποὺ τὸ χαρακτηρίζει, καθὼς καὶ ὄλες τῆς «Καλοκαιρινῆς Ἱστορίας» του, σὰν ἓνα καλὸ ποίημα. Βλ. Βιογραφ. Schütze (1887), Wehl (1888), Remer (1897) κτλ.

Ἡ πλήξη δὲν ἐπίεζε τὴ Μάρθα στὴ μοναξιὰ τῆς, ὅμως συχνὰ ἓνα συναίσθημα γιὰ τὸ ἄσκοπο τῆς ζωῆς τῆς εἶχε ἀνάγκη κάποιου, ποὺ νὰ μπορῆ νὰ τοῦ δουλεύῃ καὶ νὰ φροντίσῃ γι' αὐτόν. Καὶ ὅπως δὲν εἶχε ἄλλους γνωστούς, ἢ ἀξιέπαινη αὐτὴ προσπάθειά τῆς εὐεργετοῦσε τοὺς ἐκάστοτε νοικάρηδες τῆς, ἀφοῦ καὶ γὰρ ὁ ἴδιος δέχτηκε ἀπὸ τὰ χέρια τῆς δείγματα τῆς φιλοφροσύνης καὶ τῆς στοργῆς τῆς. Στὰ λουλούδια ἔδρισκε μεγάλη χαρὰ, καὶ ἦταν γιὰ μὲνα ἓνα δείγμα τῆς ὀλιγαρκείας καὶ τοῦ καρτερικοῦ χαρακτῆρα τῆς τὸ γεγονὸς πὼς ἀνάμεσα σ' αὐτὰ ἀγαποῦσε περισσότερο τὰ λευκά, κ' ἀπ' αὐτὰ πάλι τὰ πιὸ ἀπλά. Ἦταν πάντα ἡ πρώτη τῆς γιορτινὴ μέρα κάθε χρόνο, σὰν τῆς ἔφερναν τὰ παιδιά τῆς ἀδελφῆς τῆς ἀπὸ τὸν κήπο τοῦ τὰ πρῶτα δεντρόα καὶ μαρτιάτικα· τότε κατέβαζε ἀπὸ τὸ ράφι ἓνα μικρὸ βάζο ἀπὸ πορσελάνη καὶ τὰ λουλούδια στόλιζαν, ὑπὸ τὴν ἀγρυπνὴ φροντίδα τῆς, βδομάδες ὀλόκληρες τὸ μικρὸ τῆς δωμάτιο.

Ἐπειδὴ ἡ Μάρθα, ἀπὸ τότε ποὺ πέθαναν οἱ γονεῖς τῆς, ἔβλεπε λίγους ἀνθρώπους γύρω τῆς καὶ πρὸ πάντων περνοῦσε σχεδὸν πάντα κατὰμονη τ' ἀτέλειωτα χειμωνιάτικα βράδια, ἢ ζωηρὴ φαντασία τῆς, ποὺ ἐπλαθε κ' ἦταν ὀλοτέλα πρωτότυπη καὶ δική τῆς, ἔδινε στὰ γύρω τῆς ἀντικείμενα ἓνα εἶδος ζωῆς καὶ συνειδήσεως. Σκόρπιζε κομμάτια ἀπὸ τὴν ψυχὴ τῆς στὰ παλιὰ ἐπιπλα τοῦ δωματίου τῆς καὶ τὰ παλιὰ ἐπιπλα ἀποκοῦσαν ἔτσι τὴν ἰκανότητά νὰ κουβεντιάσῃ μαζί τῆς· τις περισσότερες φορές, βέβαια, οἱ κουβέντες αὐτῆς ἦταν ἐντελῶς βουδές, ὅμως γι' αὐτὴ ἦταν πολὺ πιὸ ἐγκάρδιες καὶ δειχῶς παρεξηγήσεις. Ὁ ἀργαλιὸς τῆς καὶ ἡ σταχτιά, ταπετσαρισμένη πολυθρόνα τῆς ἦταν πολὺ παράδοξα ἀντικείμενα, ποὺ εἶχαν συχνὰ τις πιὸ ἀφάνταστες ἰδιοτροπίες· πρὸ πάντων ὅμως συνέβαινε αὐτὴ μὲ ἓνα ρολοῖ περασμένης μόδας, ποὺ ὁ μακαρίτης ὁ πατέρας τῆς εἶχε ἀγοράσει, ἐδῶ καὶ πενήντα χρόνια, σὰν ἓνα ἀντικείμενο μ' ἀρχαιολογικὴ σημασία, ἀπὸ ἓνα παλαιόπλοιο στὸ Ἄμστερνταμ. Τὸ ἀντικείμενο αὐτὸ φαινόταν ἀληθινὰ πολὺ παράξενο· δυὸ γοργόνες, κομμένες ἀπὸ τεχνικὴ καὶ ὕστερα μπογιατισμένες, στηρίζανε ἀπὸ κάθε πλευρὰ τὸ κεφάλι τοὺς μὲ τὰ μακρὰ μαλλιά πάνω στὴν κιτρινωσμένη πλάκα τοῦ ρολοιοῦ· τὰ λεπιδωτὰ ψαρίσια κορμιά τοὺς, ποὺ ἔδειχναν πὼς ἦταν κάποτε χρυσομένα, λυγούσανε καὶ πλακίσωναν ἀπὸ κάτω τὴν πλάκα· οἱ δεικτεὶς φαινονταν νὰ παριστάνουν ὀρεῖς σκορπιῶν. Οἱ ρόδες τοῦ φουρικῶν θάχαν χαλάσει μέσα ἀπὸ τὴν πολλὴ χρῆσιν· γιὰ τὸ χτύπημα τῆς στάφνης ἦταν σκληρὸ καὶ ἀνισο καὶ τὰ βαριὰ διατύχαινε νὰ πέφτουν κάποτε μὲ μιᾶς πολλὰ δάχτυλα πιὸ κάτω.

Αὐτὸ τὸ ρολοῖ ἦταν ἡ πιὸ ὀμιλητικὴ συντροφιά τῆς ἀφέντισσάς του· ὅμως ἀνακατεῦσταν καὶ μέσα στὶς σκέψεις τῆς. Ὅταν ἡ Μάρθα ἦταν ἔτοιμη νὰ πέσῃ σὲ βαθεῖα μ'

λαγχολία γιὰ τὴ μοναξιὰ τῆς, τότε ἡ στάφνη χτυποῦσε τίκ, τὰκ! τίκ, τὰκ! ὀλοένα πιὸ δυνατὰ καὶ πιὸ ἐπίμονα· δὲν τὴν ἄφηνε σὲ ἡσυχία, χτυποῦσε ἀδιάκοπα ἀνάμεσα στὶς ἰδίες τῆς τις σκέψεις. Τέλος τὴν ἀνάγκασε νὰ σηκώσῃ τὸ κεφάλι—ἐκεῖ ὁ ἥλιος ἔλαμπε θερμὸς πάνω στὰ τζάμια, τὰ γαρούφαλα μύριζαν τόσο γλυκὰ στὸ παράθυρο κ' ἔξω τὰ χελιδόνια πετοῦσαν τραγουδώντας στὸν οὐρανὸ. Ἐπρεπε νὰ γίνῃ καὶ πάλι χαρούμενη, ὁ κόσμος ἓνα γύρο τῆς ἦταν τόσο εὐθυμος.

Τὸ ρολοῖ εἶχε κ' αὐτὸ ἀλήθεια δικό του κεφάλι· εἶχε γέρασει καὶ δὲ στρεφόταν τόσο πρόθυμα στὸ νέο καιρὸ· γι' αὐτὸ χτυποῦσε συχνὰ ἔξω, ὅταν ἔπρεπε νὰ χτυπήσῃ ὀδῶδεκα, κ' ἄλλοτε πάλι, προκειμένου νὰ βουλευτῆ, δὲν ἐνοῦσε νὰ πάψῃ νὰ χτυπᾷ, ὡς τὴ στιγμὴ ποὺ ἡ Μάρθα θὰ τοῦβγαζε τὸ βαρίδι ἀπὸ τὴν ἄλυσίδα του. Τὸ πιὸ περίεργο ἦταν, ὅταν, μερικὲς φορές, δὲν τὰ κατάφερνε νὰ σημάνη καθόλου· τότε στρίγγιζε, στρίγγιζε ὀλοένα μὲς ἀπὸ τις ρόδες του, τὸ πληκτρο τοῦ μολαταῦτα δὲν ἐννοοῦσε νὰ σηκωθῆ· κ' αὐτὸ συνήθως συνέβαινε τὴ νύχτα. Ἡ Μάρθα ξυπνοῦσε κάθε φορὰ κ' εἶτε ὁ χειμῶνας βοῦίξεν ἔξω, εἶτε ἡ πιὸ σκοτεινὴ ἀπλωνόταν νύχτα, σηκωνόταν ἐπάνω καὶ δὲν ἠρόχαζε, ἀν δὲν ἐλύτρωνε τὸ παλιὸ ρολοῖ ἀπὸ τις στενάχωρες του. Ὑστερα πῆγαινε πάλι στὸ κρεβάτι τῆς καὶ συλλογιζόταν ἓνα σωρὸ πράγματα, γιὰ τὴν τάχα τὴν εἶχε ξυπνήσει τὸ ρολοῖ, μὴν τυχὸν κ' εἶχε ξεχάσει καμμιά δουλειὰ τὴν ἡμέρα, τὰ εἶχε τελειώσει ὅλα χωρὶς καμμιά κακὴ σκέψη;

Τώρα εἶχαν ἔρθει Χριστούγεννα· τὸ βράδυ τῆς παραμονῆς, ἐπειδὴ μιὰ δυνατὴ χιονιά εἶχε κλείσει τὸ δρόμο πρὸς τὴν πατρίδα μου, τὸ πέρασα σὲ μιὰ γνωστὴ μου καὶ πλούσιαν ἀπὸ παιδιά οἰκογένεια· τὸ Χριστουγεννιάτικο δέντρο εἶχε ἀνάψει καὶ τὰ παιδιά εἶχαν εἰσορμήσει ἀλαλάζοντας στὴν ἐπὶ καιρὸ τώρα κλειδωμένη Χριστουγεννιάτικη κάμαρα· ὕστερα φάγαμε τὸ ἀπαραίτητο γρεβὰδι μας(*) καὶ ἤπιαμε τὸ καλὸ κρασί μας· δὲ στερηθήκαμε κανένα ἀπὸ τὰ πατροπαράδοτα ἀγαθὰ τῆς βραδυᾶς αὐτῆς. Τὸ ἄλλο πρῶτ' ἡμέρα στὸ δωμάτιο τῆς Μάρθας, νὰ τῆς εὐχρηθῶ, κατὰ τὴ συνήθεια, γιὰ τὴν ἐπίσημη μέρα. Καθόταν μὲ τὰ χέρια τῆς στηριγμένα πάνω στὸ τραπέζι, ἢ δουλειὰ τῆς φαινόταν νὰχε τελειώσει πρὸ πολλοῦ.

«Πὼς περάσατε λοιπὸν χτῆς τὴ χριστουγεννιάτικη βραδυὰ σας;» ρώτησα.

Κοίταξε χάμω καὶ ἀπάντησε: «Στὸ σπίτι.»

«Στὸ σπίτι; Καὶ γιὰ τὴν ὄχι μὲ τὰ παιδιά τῆς ἀδελφῆς σας;»

«Ἄχ,» εἶπε, «ἀπὸ τότε, ἐδῶ καὶ δέκα χρόνια, ποὺ πέθανε ἡ μητέρα μου πάνω σ' αὐτὸ ἐδῶ τὸ κρεβάτι, δὲ βγήκα ποτὲ ἔξω τὸ βράδυ τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων. Ἡ ἀδελφὴ μου ἔστειλε χτῆς νὰ μὲ ζητήσῃ, καὶ ὅταν σκοτεινίασε σκέφτηκα σὲ μιὰ στιγμὴ νὰ πεταχθῶ ὡς ἐκεῖ, μὰ τὸ παλιὸ ρολοῖ ἦταν πάλι τόσο παράξενο· ἦταν ἀκριβῶς σὰ νὰ μουλεγεν ἀκατάπαυτα: Μὴν τὸ κάνῃς, μὴν τὸ κάνῃς! Τί θῆς ἐκεῖ; Δὲν εἶναι ἐκεῖ ποὺ πρέπει νὰ γιορτά-

(*) Ἦναι εἶδος ψαριοῦ, ποὺ συνειθίζον νὰ τρῶνε οἱ Γερμανοὶ κατὰ παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων.

σῆς Χριστοῦγεννα.»

Κ' ἔτσι ἔμεινε στὸ σπίτι, μέσα στὸ μικρὸ δωμάτιο, ποὺ εἶχε παίξει ὡς παιδί, ποῦ, ἀργότερα, ἔκλεισε τὰ μάτια τῶν γονιῶν τῆς καὶ ποὺ τὸ παλιὸ ρολοῖ χτυποῦσε ἀκριβῶς ὅπως τότε. Τώρα ὅμως, ἀφοῦ τῆς ἄλλαξε τὴ θέληση καὶ ἡ Μάρθα πῆγε νὰ ξανακλειδῶσῃ στὸ ντουλάπι τὸ γιορτινὸ τῆς φόρεμα, ποὺ εἶχε βγάλει ἔξω, ἄρχισε νὰ χτυπᾷ σιγὰ, πολὺ σιγὰ, ὀλοένα καὶ σιγώτερα, στὸ τέλος τόσο ποὺ νὰ μὴν ἀκούγεται. Ἡ Μάρθα μπορούσε νὰ παραδοθῆ ἀνευλόγητα στὴν ἀνάμνηση ὄλων τῶν Χριστουγέννων τῆς ζωῆς τῆς: Ὁ πατέρας τῆς καθόταν πάλι στὴ σταχτιά, ταπετσαρισμένη πολυθρόνα· φοροῦσε τὸν ὁμορφὸ, βελουδένιο σκοῦφο του καὶ τὸ μαθρο κυριακάτικο σακκάκι του· καὶ τὰ μάτια του ἔλαμπαν σήμερα χαρούμενα, γιὰ τὴν παραμονὴ Χριστουγέννων, παραμονὴ Χριστουγέννων ἐδῶ—ἄχ, ἐδῶ καὶ πολλὰ, πάρα πολλὰ χρόνια! Χριστουγεννιάτικο δέντρο δὲν ἀναβε φυσικὰ πάνω στὸ τραπέζι—αὐτὰ εἶναι μόνο γιὰ τοὺς πλουσίους—ἀντ' αὐτοῦ ὅμως ἔκαιγαν δυὸ ψηλές, χοντρές λαμπάδες· καὶ φώτιζαν αὐτῆς τόσο πολὺ τὸ μικρὸ δωμάτιο, ποὺ τὰ παιδιά ἦταν ἀναγκασμένα νὰ βάζουν τὰ χέρια πρὸς τὰ μάτια τοὺς μόλις ἔμπαιναν μέσα ἀπὸ τὴ σκοτεινὴν εἴσοδο. Ὑστερα ἐκάθονταν στὸ τραπέζι, κατὰ τὴ συνήθεια ὅμως τοῦ σπιτιοῦ χωρὶς σπουδὴ καὶ ἀλαλαγμούς, καὶ περιμέναν νὰ δοῦν τί θὰ ἔφερνε στὸν καθένα τὸ παιδί τῶν Χριστουγέννων. Κι' αὐτὰ δὲν ἦταν βέβαια τίποτα ἀκριβὰ παιχνίδια, οὔτε πάλι καὶ φτηνά, ἦταν μόνο χρήσιμα καὶ ἀπαραιτήτα πράγματα: κανένα φόρεμα, κανένα ζευγάρι παπούτσια, καμμιά πλάκα, κανένα βιβλίον μὲ ἄσματα καὶ κάτι παρόμοια· ὅμως τὰ παιδιά ἦταν ἐξίσου εὐτυχημένα μὲ τὴν πλάκα τοὺς καὶ τὸ νέο τοὺς βιβλίον καὶ πῆγαιναν, τὸ ἓνα μετὰ τὸ ἄλλο, γιὰ νὰ φιλήσουν τὸ χεῖρ τοῦ πατέρα, ποὺ ἔμεινε πάντα ξαπλωμένος στὴν πολυθρόνα του καὶ χαμογελοῦσε.

Ἡ μητέρα μὲ τὸ γλυκὸ καὶ χαρούμενο πρόσωπό τῆς κάτω ἀπὸ τὸ σφιχτοδεμένο κεφαλομάντηλό τῆς, τοῦ· ἔδενε τὴν καινούργια τους ποδιὰ καὶ χάραζε νοῦμερα καὶ γράμματα, γιὰ νὰ τ' ἀντιγράψουν ὕστερα, πάνω στὴν καινούργια πλάκα. Ὅμως δὲν εἶχε πολὺ χρόνον ἐλεύθερον, ἔπρεπε νὰ πάῃ στὴν κουζίνα γιὰ νὰ ἐτοιμάσῃ τὴν μηλόπηττα· γιὰ τὴν αὐτὴ ἀποτελοῦσε γιὰ τὰ παιδιά ἓνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα ἀγαθὰ τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων· κ' ἔπρεπε νὰ τὴν κάνουν μὲ κάθε τρόπο. Ὑστερα ὁ πατέρας ἀνοίγε τὸ νέο βιβλίον μὲ τὰ ἄσματα καὶ τραγουδοῦσε μὲ τὴν καθαρὴ φωνή του: Αἰνεῖτε, τὸν Κύριον, δοξάζετε· ὅμως τὰ παιδιά, ποὺ γινώριζαν ὄλες τις μελωδίες, ἄρχιζαν τὸ: Χριστὸς γεννᾶται σήμερον: καὶ τὸ τραγουδοῦσαν ὡς τὸ τέλος, σταματημένα ὅλα γύρω ἀπὸ τὴν πολυθρόνα τοῦ πατέρα. Μόνον στὰ διαλείμματα ἀκούγονταν ἀπὸ τὴν κουζίνα ἢ προετοιμασία τῆς μητέρας καὶ τὸ τσιτσιρίσιμα τῆς μηλόπηττας...

Τίκ, τὰκ! ἄρχισε πάλι· τίκ, τὰκ! ὀλοένα πιὸ δυνατὰ καὶ πιὸ ἐπίμονα. Ἡ Μάρθα σηκώθηκε ἀπάνω· εἶχε σκοτεινιάσει σχεδὸν γύρω τῆς, μόνον ἔξω ἔπεφτε τὸ σεληνόφωρον πάνω στὸ χιόνι. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ χτύπο τῆς στάφνης τοῦ ρολοιοῦ, νεκρικὴ γαλήνη βασιλεύει στὸ σπίτι. Δὲν τραγουδοῦσαν πιά παιδιά μὲς στὸ μικρὸ δωμάτιο, μὲς στὴν κουζίνα δὲν τσιτσιρίζε ἢ φωτιά. Εἶχε μείνει ἀλήθεια ἐντελῶς

μοναχική της: «εί άλλοι είχαν φύγει έλοι, έλοι πολύ μακριά. —Μά τί γύρευε πάλι το παλιό ρολόι; —Ναί, τότε χτυπούσε έντεκα—» ένα άλλο βράδυ παραμονής Χριστουγέννων ήρθε στη μνήμη της Μάρθας, άχ, ένα πολύ διαφορετικό, πολλά, πολλά χρόνια αργότερα. Ο πατέρας και οι άδελφοί είχαν πεθάνει πιά, εί άλλες άδελφές είχανε παντρευτή ή μητέρα που είχε μείνει μοναχή με τη Μάρθα, πήρε από καιρό τη θέση του πατέρα στη σταχτυά πολυθρόνα κ' είχε αναθέσει στην κόρη της τις μικρές φροντίδες του νοικοκυριού· γιατί από τον καιρό, που είχε πεθάνει ο πατέρας, άρρώσθησε το γλυκό της πρόσωπο γινόνταν δλοένα και πιό χλωμό και τὰ πρόσχαρα μάτια της έγαναν σιγά σιγά τη λάμψη τους· στο τέλος αναγκάστηκε κι' αυτή να περνάει τις μέρες της στο κρεβάτι. Αυτό είχε συμβή τρεις βδομάδες πριν από τὰ Χριστούγεννα και τώρα ήταν πάλι το βράδυ της παραμονής. Η Μάρθα καθόταν πλάι στο κρεβάτι της κι' άφοκραζόταν την αναπνοή της κοιμωμένης· νεκρική σιγή βασίλευε μες στο δωμάτιο και μόνο το ρολόι χτυπούσε. Έσήμανε έντεκα και ή μητέρα ανασήκωσε τὰ μάτια της και ζήτησε να πιη νερό. «Μάρθα,» ειπε, «όταν έρθη πάλι άνοιξη και πάρω λίγο άπάνω μου, θα πάμε να επισκεφθούμε την άδελφή σου την Άννα· έβλεπα τώρα τὰ παιδιά της στ' όνειρό μου—δέν μπορείς και σὺ να ξεσκάσης καθόλου έδω μέσα.» Η μητέρα είχε ξεχάσει όλότελα, πώς τὰ παιδιά της άδελφής Άννας είχαν πεθάνει το τελευταίο φθινόπωρο· ούτε ή Μάρθα το θυμήθηκε, μόνο κούνησε το κεφάλι σπαίνοντας κ' έπιασε το χέρι της μητέρας, που είχε πέσει. Το ρολόι χτυπούσε έντεκα.

Και τώρα πάλι χτυπούσε έντεκα, όμως σιγά, σαν από

μακριά, πολύ μακριά.

Τότε ή Μάρθα άκουσε μιá βαθειάν αναπνοή· ένόμιση πώς ή μητέρα θα ξανακοιμήθηκε, κ' έτσι έμεινε εκεί άφωνη, άκίνητη, κρατώντας πάντα το χέρι της μητέρας στο δικό της· στο τέλος την έπιασε μιá βύθιση σαν ύπνος. Έτσι θα πέρασε ακόμα μιá ώρα και το ρολόι σήμανε τότε δώδεκα! Το φως είχε σβύσει· το φεγγάρι έρριχνε το φως του από το παράθυρο· πάνω στο μαξιλάρι ειδε το χλωμό πρόσωπο της μητέρας. Η Μάρθα κρατούσε ένα παγωμένο χέρι στο δικό της. Κι' αυτό το χέρι δέν το παράτησε καθόλου, πέρασε όλη τη νύχτα στο πλάι της πεθαμένης μητέρας.

Έτσι καθόταν τώρα, βυθισμένη στις άναμνήσεις της, μέσα στην ίδια κάμαρα, και το παλιό ρολόι χτυπούσε πότε δυνατά, πότε σιγά· τὰ ήξερε όλα, τὰ είχε περάσει όλα μαζί, τὰ θυμίζε όλα της Μάρθας, τις συμφορές της, τις μικρές χαρές της.

Τάχα νάσαι ακόμα έτσι συντροφικά μέσα στο έρημο δωμάτιο της Μάρθας; Δέν ξέρω· πέρασαν πολλά χρόνια από τότε, που κατοικούσα στο σπίτι της, και ή μικρή έκείνη πόλη βρίσκεται πολύ μακριά από την πατρίδα μου. Ο,τι άνθρωποι, που άγαπούν τη ζωή, δέν τολμούν να πούνε, έκείνη συνείθιζε να το λέη χωρίς φόβο: «Δέν άρρώσθησα ποτέ μου· σίγουρα θα γίνω πολύ γρηά.»

Αν ή πεποίθησή της ήταν σωστή κι' αν αυτά τὰ φύλλα βρουνε το δρόμο προς το δωμάτιό της, τότε, διαβάζοντάς τα, θα θυμηθώ και μένα. Το παλιό ρολόι θα τη βοηθήσώ· αυτό τὰ ξέρει όλα πολύ καλά.

(Μετάφραση)

ΠΕΤΡΟΣ ΣΤΩΙΚΟΣ

(1) ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ ΤΗΣ «ΖΩΗΣ ΑΡΡΩΣΤΕΜΕΝΗΣ»

Δέν ξέρει κανείς τί μās επιφυλάσσει το ταλέντο του Βουτυρά στην εξέλιξή του, αφού, παρ' όσα γραφήκανε για τη μονότονα επίμονη προσήλωσή του σ' ένα ώρισμένο είδος ψυχογραφικού, αν θέτε μάλιστα νευρασθενικού, διηγήματος, έμεις πιστεύουμε πώς δέν ειπε ακόμα την τελευταία του λέξη. Πάντως όμως ήμπορεί να πη κανείς χωρίς επιφύλαξη, πώς το τέταρτο κατά σειρά βιβλίο του «Ζωή άρρωστημένη κι' άλλα διηγήματα», που ειδε το φως, είναι λίγες βδομάδες τώρα, σε δια κομψοτυπωμένη έκδοση του οίκου Έλευθερουδάκη, περιέχει δύο διηγήματα, που όχι μόνον άποκλειστικά χαρακτηρίζουν το ταλέντο του συγγραφέως των, αλλά που δείχνουν συγχρόνως και το μέτρο της δυνάμεώς του, γιατί άσφαλώς, χωρίς να ξεχνάμε τους «Α-λαγιαρής», ούτε άρκετά από το μικρά του διηγήματα (ονομάζομε: το «Παραράμα», άριστούργημα που μόνο μ' ένα «Ζαχαίο» του Κνουτ Χάμσον συγκρίνεται, τον «Γκρεμό», ισότιμο του «Φωτισμένου Παράθυρου» του Πέτερ Νάνσεν, και άλλα), είναι τὰ δυνατότερα άπ' όσα ξέρουμε του Δημοσθένη Βουτυρά.

Δέν πρόκειται ν' άνασκειάση κανείς όσα όχι από προσωπική γνώμη, άλλ' από παρεξήγηση κ' έλλειψη καλής πίσ-
στεως, συχνά, γραφήκανε τώρα τελευταία για το έργο του

Βουτυρά. Άπλως μόνον έπωφελούμεθα της ευκαιρίας για να πούμε μερικά, σ' έντελως γενικές γραμμές, για το σύγχρονο διήγημα.

Όπως στο σύγχρονο διήγημα ή σκηνηκή δράση υπεχώρησε μπρός στο σιωπηλό ξετύλιγμα της ψυχικής δράσεως, έτσι και στο σύγχρονο διήγημα, ο μύθος, ή πλοκή, ακόμα κ' ή επίμονη στην κινηματογραφική αναπαράσταση της έξωτερικής ζωής, έκαναν τόπο σε μιá βαθύτερη και λεπτομερέστερη άνάλυση των έσωτερικών άφορμών των τέτοιων ή των διαφορετικών εκδηλώσεων στη ζωή. Δηλαδή ένω στα παλαιότερα έργα φανέρωναν το αποτέλεσμα, χωρίς να επιμένουν στην εξέταση των αιτίων του, στα σημερινά έργα εξετάζονται περισσότερο τὰ αίτια, ή άπλως μās άποκαλύπτονται τὰ ψυχολογικά δεδομένα, που δικαιολογούν το αποτέλεσμα.

Η έποχή μας, οι βιωτικές άνάγκες μας, ο σκεπτικισμός μας, ή εκλέπτυνση των αισθήσεών μας συνετέλεσαν, άσφαλώς, στην ήθική διαμόρφωση ανθρώπων, που δέν ήμπορεί νη είναι όμοιοι με εκείνους των περασμένων εποχών, άνθρώπων βαθυτέρων και πιό έσωτερικών, πλέον από επίγνωση άνησυχών μπροστά στο αίτιγμα της ζωής και του έαυτού των. Κατάντησε πιά ώστε οι ήρωικές στιγμές της

ζωής των ανθρώπων της εποχής μας να μην είναι εκείνες που τους φέρουν πάνω στο πεδίο της καθημερινής δράσεως ως μονάδες, που έχουν να παλέψουν για την ύλική, να πούμε, επικρατήσή τους, μα οι στιγμές που βρίσκονται μόνοι, έντελως μόνοι, άπέναντι του έαυτού των, άνίκανοι να προσδιορίσουν τ' άσυνείδητα συναισθήματά τους, τις άνησυχίες τους, τη δίψα τους για την κατανόηση του σκοπού της ζωής των. Την τέτοια ψυχολογική κατάσταση της εποχής μπορεί να βρη κανείς σοφά διερημευμένη μέσα σε δύο στίχους του κορυφαίου των συγχρόνων δραματουργών, του Ίψεν:

Ζωή είναι να παλεύεις με στοιχεία,

Που έχεις μέσα στο νου και στην καρδιά σου...

Και της τέτοιας ψυχολογικής καταστάσεως άποτέλεσμα ήταν ή κατά τον τρόπο που ξέρομε εμφάνιση τεχνιτών όπως ο Δοστογιέβσκις, ο Ίψεν, ο Στρίντμπεργ, ο Άντρέγιεβ, ο Κνουτ Χάμσον.

Για να κριθώ το έργο του Βουτυρά, άνεξαρτήτως φυσικά του μεγέθους της προσωπικότητος του συγγραφέως, πρέπει να καταταχθώ προηγουμένως στη σειρά που του άνήκει, στη σειρά των καθαρών ψυχογραφικών έργων. Όπως είναι άδύνατο να γίνη σύγκριση μεταξύ του Φράνκ και του Ντεμπυσσύ στη μουσική, έτσι δέν είναι δυνατόν να κριθώ και το κάθε έργο με το ίδιο μέτρο, έφόσον διάφοροι νόμοι διέπουν το καθένα, άνάλογοι με τη φύση και το χαρακτήρα του. Γι' αυτό μιá σύγκριση του Βουτυρά με το Φλωμπέρ έξαφνα, μόνο σ' έλλειψη καλής πίστεως θάπρεπε να ποδοθη. Κι' αυτή ή άρχιτεκτονική στην όποία κατέφυγαν, χωρίς ν' άμφισβητούμε και μες οι ίδιοι το γεγονός πώς αυτή άποτελεί τη βάση κάθε έργου τέχνης, οι άντίπαλοι του Βουτυρά, δέν είναι κάτι εκ των προτέρων καθωρισμένο. Ο Καρδούτσης έξαφνα μπόρεσε να πλαισιώση τις διαθέσεις του στο Α άρχιτεκτονικό περίγραμμα, ο Χουίτμαν όμως θάταν άδύνατο να κάνη το ίδιο, γιατί, άπλούστατα, διαφορετικές ήταν οι διαθέσεις του. Τὰ έργα των ύποβλητικών, των μουσικών διαθέσεων αξιούν το άνάλογο πλαίσιο τους, που δέν παύει να λέγεται άρχιτεκτονική, επειδή δέν είναι το ίδιο με κείνο, που άνίδει και άπαράσκει μόνο θέν να πιστεύουν ως εκ των προτέρων καθωρισμένο.

Έτσι και το διήγημα του Βουτυρά δέν έχει την άρχιτεκτονική, όπως τη θέλουν οι πολλοί, έχει όμως το άπόλυτα ιδιότυπο πλαίσιο του, την άπόλυτα προσωπική μανιέρα του, που δέν είναι άπλη εκζήτηση πρωτοτυπίας, μα το άπό έπιτακτική έσωτερική άνάγκη δικαιολογημένο περίγραμμα του ποιητικού περιεχομένου του.

Όσοι κατέκριναν το Βουτυρά, έσύχισαν το ύφος του με την άρχιτεκτονική του. Η άκαταστασία της γλώσσης του, ή ασάφεια της φράσεώς του, τὰ δυο κύρια έλατιώματα του Βουτυρά, έλατιώματα ύφους και μόνο, δέν ξέρει κανείς πώς ήταν δυνατόν να συγχισθούν με μιάν άλλην ασάφεια, ασάφεια καλλιτεχνική, που άποτελεί ένα από τὰ μεγαλύτερα προτερήματα του Βουτυρά! Ο κ. Ξερόπουλος λόγου χάριν κατηγορεί το Βουτυρά γι' αυτή την ασάφεια, που για μās είναι ύποβλητικό χάρισμα και θα θέλαμε να

την ονομάσωμε: «το θέλητρο του ύπονοούμενου». Και λέγει στην κριτική του, που δημοσιεύθηκε στο Ν Νυμά, πώς ο συγγραφέας παραλείπει στο διήγημά του «Το παιδί της βουβής» να πη καθαρά ότι ο ήρωας του αυτοκτόνησε, πέφτοντας στο ποτάμι, και γράφει μόνο πώς μιá νύχτα κάτι έπεσε στο νερό, ένας κρότος άκούστηκε κτλ. κτλ. Μα προς Θεού, κ. Ξερόπουλε! όταν ο συγγραφέας, σās προετοιμάζει σε σελίδες όλόκληρες βαθειάς ψυχολογικής άνάλυσεως για την τέτοια καταστροφή του έργου, είναι άνάγκη να σās πληροφορήση στο τέλος πώς έκανε ο ήρωας του πριν πέση στο ποτάμι, αν έποίησε το σημείον του σταυρού, αν έδίστασε προς στιγμήν ή πώς έπάλεψε με το δέμμα, προτού τον παρασύρη;

Άλλ' άς μην άπομακρυνώμεθα από το άρχικό μας θέμα. Το πρώτο μέλημά μας ήταν να ύποστηρίξωμε άπλως τη γνώμη, πώς το διήγημα του Βουτυρά έχει την άρχιτεκτονική του. Παραδεχόμεθα, φυσικά, πώς έχει κι' άρκετά διηγήματα, προ πάντων μικρά, που δίνουν την έντύπωση στίσεων και προσχεδίων, μα μόνον κακή προαίρεση θα δικαιολογούσε τον κριτικό που θάκρινε ένα τόσο μεγάλο σε ποσόν έργο σαν του Βουτυρά από τὰ έργα του έκείνα, τη στιγμή που έχει να επιδείξη άλλα, σαν τη «Ζωή άρρωστημένη», το «Πάνω στη γαλήνη» κτλ., που δέν διστάζωμε να τὰ χαρακτηρίσωμε ως άριστούργηματα στο είδος τους.

**

Το δεύτερο σημείο, που θα θέλαμε να εξετάσωμε ιδιαιτέρως, είναι ο καθορισμός του ψυχολογικού διηγήματος του Βουτυρά και ο τρόπος που βλέπει και άνάλυει τους χαρακτήρες του. Και γι' αυτό δέν θα χρειαζόταν να καταφύγωμε σε άλλο του έργο, μη δημοσιευμένο σε ξεχωριστόν τόμο, γιατί ή «Ζωή άρρωστημένη» άκριβώς είναι το διήγημα, που χαρακτηρίζει, καθως ειπαμε, περισσότερο από κάθε άλλο τη μανιέρα του συγγραφέως.

Αν έπιχειρήση κανείς να δώση μιá περίληψη της ύποθέσεως του έργου αυτού, θα δη, πράγματι, πώς πρόκειται για ένα έργο πολύ φτωχό σε κίνηση, δράση, πλοκή και γεγονότα. Ο ήρωας του είναι ένας νευρασθενικός νέος, που, ύστερα από μιá μακροχρόνια άπουσία, γιατί άφότου πέθανε ή μητέρα του που έλάτρευε ζούσε στο σπίτι κάποιου θείου του, γυρίζει στο σπίτι του πατέρα του και της μητριάς του, διψώντας έκδίκηση, τρέφοντας ένα άκατάλυτο μίσος εναντίον της γυναίκας έκείνης, που ένσαρκώνει στην άρρωστη φαντασία του τη συνειδητήν αίτια του θανάτου της μητέρας του. Μες στο πυρετικό μυαλό του γυρίζει διαρκώς ή εικόνα.... κάποιον Ζαγκάρδα (ο κ. Ξερόπουλος θα ρωτήση άσφαλώς: μα ποιος είναι επί τέλους αυτός ο Ζαγκάρδας, για τον όποιον ο συγγραφέας δέ μās λέει τίποτα καθωρισμένο), ενός τρομερού ανθρώπου, που φαίνεται ναχε τη δύναμη να σκοτώνη και να εκδικηται, τη δύναμη που λείπει άπ' αυτόν τον ίδιο, που ή άρρωστη θέλησή του δέν ήμπορεί να τον οδηγήση στην άπόφαση της έκδικήσεως, μόνο τον σπρώχνει σε μιá συμβιβαστική, να πούμε, λύση, παίρνοντας δηλαδή, ως ένήλικος τώρα πιά, το μεριδίό του άπ' τη μητρική κληρονομία, να φύγη μακριά, μακριά άπ' το σπίτι έκείνο, που όλα, πρόσωπα

καὶ πράγματα, τοῦ φαίνεται πὼς ἀσεβοῦν στὴ μνήμη τῆς μητέρας του. Ὅταν ὁ πατέρας του τοῦ δείχνῃ συμπάθεια, ἢ ψυχὴ του ταραζεται, τὸν κυριεύει ὁ φόβος πὼς πιθανὸν ν' ἀγαπήσῃ γι' αὐτὸ τὸν πατέρα του, πρᾶγμα πού δὲν τὸ θέλει, γιατί ἂν συμβῆ, θ' ἀδικήσῃ, πιστεύει, τὴν πεθαμένη μητέρα του. Μὰ τὴ στιγμή πού διαδραματίζονται ὅλ' αὐτὰ μέσα του, νὰ ἔξαφνα πού ξυπνᾷ δειλὸ ἕνα αἰσθημα, σὰν ὑποψία: μήπως ἀγαπᾷ τὴν προγονή, τὴν κόρη τῆς μητριῆς του, τὴν ὁμορφῆ, μεστὴ παιδοῦλα, πού συνάντησε στὸ σπίτι τοῦ πατέρα του καὶ πού συχνά, ἐντελῶς χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ, ταραξεί τοὺς λογισμοὺς του; Ὅμως κι' αὐτὴν ἀκόμα θέλει νὰ μισῇ, παρ' ὅλα τὰ ῥίγη τῆς ἡδονῆς, πού διατρέχουν τὸ σῶμα του, ὅσες φορές τὴ συλλογιέται. Καὶ θέλει νὰ τὴν μισῇ, γιατί βλέπει στὴν πιθανότητα τῆς ἀγάπης αὐτῆς τὴν ἀθέτησιν ἐκ μέρους του ἐνὸς ἱεροῦ καθήκοντος του, τοῦ καθήκοντος νὰ ἐκδικηθῆ. Τί γίνεται παρακάτω; Ναί, ὁ ἥρωας σιὸ τέλος ὑποκύπτει ὑστερ' ἀπὸ ἕναν τρομερὸν ἀγῶνα τῆς ἀρρωστης θελήσεώς του ἐναντίον τοῦ αἰσθηματος, πού σιγὰ σιγὰ τὸν κυριεύει πιά, καὶ σὲ μιὰ στιγμή τραγικῆς μονώσεως, παρακρούσεων καὶ παραισθησεων, πού παλεύει μὲ χίλια φαντάσματα, τὰ ὅποια θαρρεῖ πὼς τὸν κυνηγᾶνε, συναντώντας τὴν κόρη τῆς μητριῆς του μοναχὴν στὸ κῆπο, τὴν κόρη πού δὲν ἄφησε καὶ τόσον ἀσυγκίνητην ἢ παρουσία του, τόσον καιρὸ τώρα, στὸ σπίτι τοῦ μητριῆς της, ἀφήνει νὰ παρασυρθῆ ἀπὸ τὸ πάθος του, καὶ φιλώντας, πρώτη φορά, τὰ δαχτυλάκια της, πού ἐκείνη δὲν ἀποτραβᾷ, λέει μέσα στὸ νοῦ του:

«Μάνα μου, μανίτσα μου, συχώρησέ με, δὲ φταίω!».

Εἴπαμε προηγουμένως πὼς ἡ ὑπόθεσίς του αὐτὴ εἶναι φτωχὴ σὲ κίνηση καὶ πλοκή. Γιὰ ἕναν ἄλλο συγγραφέα θὰ μπορούσε νὰ ναι πολὺ πλουσία, γιατί αὐτὸς θάρχιζε τὴ διήγησή του πολὺ πρὸ τοῦ θανάτου τῆς μητέρας τοῦ ἥρωος, ὅποτε θάχε χίλια δυὸ ἐπεισόδια νὰ τὴν πλουτίσῃ. Ὁ Βουτυρᾶς ὅμως ἀρχίζει τὴ διήγησή του ἀπὸ τὸ σημεῖον ἀκριβῶς πού τὰ ἐπεισόδια μόνον ὡς ἀναμνήσεις πιά παρουσιάζονται στὴ φαντασία τοῦ ἀρρωστοῦ ἥρωος του. Κι' αὐτὸ ἴσα ἴσα μαρτυρεῖ τὸ εἶδος τῆς τέχνης του. Κι' αὐτὸ τὸ εἰδύλλιο τοῦ Ζάρα μὲ τὴν κόρη τῆς μητριῆς του, πού γιὰ ἕνα συγγραφέα τῆς σχολῆς τοῦ Τουρκένιεφ θ' ἀποτελοῦσε τὸ Leitmotiv τοῦ ἔργου, δὲν ἀπασχολεῖ τὸ συγγραφέα τῆς «Ζωῆς ἀρρωστημένης» παρὰ ὡς ἕνα ἐπεισόδιο τοῦ ἔργου, πού ἔχει τὴ σημασία του, ὅχι αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ, μὰ ὡς μιὰ συνέχισιν τῆς ὅλης ψυχολογικῆς καταστάσεως τοῦ ἥρωος του, πού, κυριευμένος ἀπὸ ἕνα σωρὸ πυρετικῆς σκέψεις, δίνει ὡς καὶ σ' ἀπλούστερα πράγματα τὴν ἔκτασιν τοῦ ὑπερφυσικοῦ, καθὼς καὶ σ' αὐτὸ τὸ εἰδύλλιο τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦ ἐγκλήματος. Μὰ τὸ εἰδύλλιον αὐτὸ δὲν εἶναι ὅ,τι περισσότερο ἀπασχολεῖ τὸ συγγραφέα. Ὅ,τι κυρίως τὸν ἐνδιαφέρει εἶναι νὰ γνωρίσῃ τὸν ἥρωά του, τὴν ψυχολογία του, τὸν τρόπο πού σκέπτεται, τὸν τρόπο πού αἰσθάνεται ἢ καὶ παραισθάνεται, γιὰ νὰ μπορέσῃ ἀκριβῶς τὸ ἀποτελέσμα, τὸ ἴσως ἀσήμαντο στὴν πραγματικότητα, νὰ προσλάβῃ καὶ γιὰ τὸν ἀναγνώστη τὴν ἐξαιρετικὴ βαρύτητα καὶ τὴν σημασία πού τοῦ ἀποδίδει ὁ ἀρρωστος ἥρωας του. Τὸ φτωχολεῖψανο τοῦ πεθαμένου μὲ τὴν γυρισμένη φανέλλα, πού συνάντησε φεύγοντας ἀπὸ τὸ νεκροταφεῖο καὶ πού τόσο συχνά

μνημονεύεται μὲς στὸ ἔργο, θὰ ποῦν πολλοὶ βέβαια, πὼς εἶναι μιὰ παρεπιπίπτουσα λεπτομέρεια πού δὲν ἔπρεπε ν' ἀπασχολήσῃ τόσο τὸ συγγραφέα, τὴ στιγμή πού αὐτὸς δὲν ἐπιμένει ὅσο θὰ ἔπρεπε στὰ κύρια σημεῖα. Καὶ ὅμως: τί θὰ μπορούσε νὰ χαρακτηρίσῃ καλύτερα τὴν ψυχολογία τοῦ Ζάρα ἀπὸ τὴν ἀσήμαντη, ἄς τὸ παραδεχθῶμε, λεπτομέρεια αὐτῆς, πού παίρνουν τέτοιες τεράστιες διαστάσεις στὴ φαντασία του; Καὶ στὸ σημεῖο πού φθάσαμε, μπορούμε νὰ δώσωμε τὸν καθορισμὸ τοῦ ψυχολογικοῦ διηγήματος τοῦ Βουτυρᾶ.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, πὼς ὁ Δοστογιέβσκις, τὸ ψυχολογικὸν αὐτὸ χάος, ὑπῆρξεν ὁ πρόδρομος τῆς σχολῆς αὐτῆς. Χωρὶς ἐν τούτοις νὰ θέλῃ κανεὶς ὄχι νὰ ὑποστηρίξῃ ἀλλ' ἀπλῶς κἂν νὰ δώσῃ νὰ ὑποπτευσθῆ, ὅτι οἱ μεταγενέστεροι τὸν ἐφθασαν στὴ δύναμιν καὶ στὴν ἔκτασιν τῆς προοπτικῆς του, εἴτε στὸ ὕψος τῆς προφητικότητός του, δὲ θὰ πῆ καμμιάν ὑπερβολή, ἂν ἐκφράσῃ τὴ γνώμη, πὼς οἱ μεταγενέστεροι προχώρησαν περισσότερο ἀπ' αὐτὸν ὅσον ἀφορᾷ τὰ μέσα τῆς τεχνικῆς ἀποδόσεως. Καὶ θὰ εἶχε ν' ἀναφέρῃ κανεὶς δύο ὀνόματα, τοῦ Ἀντρέγιεβ καὶ τοῦ Χαίμσον, πού ἡ ἐσώτερη πρόθεσίς τους, συνδυασμένη μὲ μιὰ τεχνικὴν ὑπόθεσιν, ὑψοῦς σπασμωδικοῦ, πού δίνει τὴν ἐντύπωσιν τοῦ μουσικοῦ staccato καὶ εἶναι ἀπόλυτα ἑναρμονισμένο μὲ τὴ φύσιν τοῦ περιεχομένου τους, κατάρθωσε νὰ μᾶς δώσῃ ὑποδείγματα ἔργων ὄχι ἀναλυτικῆς, μὰ μερικῆς, θὰ λέγαμε, ψυχολογίας. Ὁ Δοστογιέβσκις εἶναι ὑπέροχος συχνά δὲ καὶ κουραστικὸς, ἀναλυτικὸς. Ἀρχίζει ἀπὸ τὸ γιὰ νὰ τελειώσῃ στὸ ω. Οἱ δυὸ ἄλλοι πού ἀναφέραμε, μὲ μ' αὐτοὺς κι' ὁ Βουτυρᾶς, ἀρκοῦνται σὲ λεπτομέρειες, ἢ μάλιστα στὴν χαρακτηριστικώτερες λεπτομέρειες, πού εἶναι αἰθέριον νὰ ὑποδηλώσωμε τὸ σύνολο. Ἡ τέτοια ἀντίληψιν εἶναι καθαρὰ ἱμπρεσιονιστικὴ, καὶ δὲ θὰ διστάζαμε νὰ διακηρύξωμε πὼς ὁ Δημοσθένης Βουτυρᾶς εἶναι, κι' ἀπὸ τὸν Παρθένον ἀκόμα περισσότερο, ὁ πῶς δυνατὸς ἱμπρεσιονιστὴς τεχνίτης στὸν τόπο μας.

Γιὰ νὰ συνοψίσωμε λοιπὸν τὰ παραπάνω, καταλήγοντας σ' ἕνα συμπέρασμα, λέμε πὼς τὸ διήγημα τοῦ Βουτυρᾶ εἶναι ἔργο μερικῆς κι' ὄχι ἀναλυτικῆς ψυχολογίας, ἐκείθεν δὲ καὶ ἡ ἀσάφεια, ἡ ἐντελῶς ὑποβλητικὴ ἐκείνη ἀσάφεια, πού ὠνομάσαμε στὸ πρῶτο μέρος τοῦ προχείρου αὐτοῦ σημειώματός μας: «τὸ θέλγητρο τοῦ ὑπονοουμένου». Ὁ δὲ ἱμπρεσιονιστικὸς αὐτὸς τρόπος τοῦ βλέπειν καὶ ἀναλύειν εἶναι ἀκριβῶς ὅ,τι προϋποθέτει τὴν πλήρη κατανόησιν ἐνὸς θέματος. Γιατί ὅταν μπορῆ κανεὶς μὲ μιὰ γρήγορην, ἀνθέτε σπασμωδικῆ, γραμμῆ, νὰ δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν ἐνὸς κόσμου συνθετικοῦ, θὰ πῆ πὼς ἐκεῖνος, πού ἔσυρε τὴ γραμμὴν αὐτῆ, εἶχε κατανοήσῃ βαθύτατα τὸ συνθετικὸν σύνολο, περὶ τοῦ ὁποίου πρόκειται, κατορθώνοντας νὰ βρῆ ἔστω καὶ τὸ φαινομενικῶς πλέον ἀσήμαντο *κάτι*, πού κατὰ βάθος δὲν εἶναι ἀσήμαντο, ἀφοῦ αὐτὸ καὶ μόνον χαρακτηρίζει τὸ σύνολο περισσότερο ἀπὸ κάθε του ἄλλη κυρία γραμμὴ.

Ἡ «Ζωὴ ἀρρωστημένη» δὲν εἶναι ἀπὸ τὰ διηγήματα πού ἠμποροῦν νὰ θέλωμε τὸ πολὺ κοινὸν καὶ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν κριτικὴν εὐαρέσκεια τοῦ κ. Ξενοπούλου. Ὁ ἥρωας τοῦ ἔργου δὲν παρουσιάζεται πάνω στὸ πεδίο τῆς κα-

θημερινῆς δράσεως γιὰ νὰ συγκρουσθῆ μὲ τὴ Ζωὴ, ὅπως θέλωμε πολλοί. Οἱ ἀγῶνες του δὲν εἶναι οἱ ἀγῶνες μας, οὔτε οἱ φροντίδες του οἱ φροντίδες μας, οὔτε οἱ φόβοι του οἱ φόβοι ὄλων μας. Ὅμως πρέπει, νὰ μάθουν ἐπὶ τέλους, πὼς οἱ πῶς τραγικοὶ ἀγῶνες μας δὲν εἶναι ἐκεῖνοι πού ἐκπληρώνονται στὴν ἐπιφανειακῆ ζωὴ, μὰ οἱ σιωπηλοὶ καὶ κρυφοὶ ἀγῶνες μας μὲ τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸ μας.... Τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἀρρωστοῦ τῆς «Ζωῆς ἀρρωστημένης», εἶναι ὁ ἴδιος ὁ σιωπηλὸς ἀγῶνας, ἂν ἀγαπᾷτε μάλιστα παράφρων, γιατί κι' αὐτὸ ἀκόμα ἀκούσθηκε, ἐπειδὴ κατάρθωσε νὰ συλλάβῃ καὶ ν' ἀναλύσῃ ἕνα τέτοιον ἥρωα, λυπούμεθα πραγματικά, πού ἀναγκασόμεθα νὰ ποῦμε πράγματα, πού θάναί πολὺ ἐπιτιμητικὰ ὄχι μόνο γιὰ τὴ διάνοσην μὰ καὶ τὴ νοσημοσύνη τῶν ἀνθρώπων τοῦ εὐτυχισμένου αὐτοῦ τόπου, ὅπου ἡ σκόπιμη φιλολογία θεωρεῖται ὡς ὁ τελευταῖος σταθμὸς ἐξελίξεως τοῦ συγχρόνου διηγήματος. Γιατί χρειάζεται, κύριοί μου, ἀπόλυτη αὐτοεπίγνωσις, ἀπόλυτη ἰσορροπίσις πνεύματος, ἀπόλυτη αὐτοκυριαρχίσις στὸν τεχνίτη, πού ἐπιχειρεῖ νὰ περιγράψῃ ἕνα ἀνισόροπο τύπο. Ἀπόδειξις ὁ Μαίρικε, ὁ Μπωντελαίρ, ὁ Ἀντρέγιεβ, πού ἦσαν ἄνθρωποι τετραλόγιστοι καὶ βαθεῖς. Ὅπως ὁ μεθυσμένος, κύριοι τεχνοκρίτες, δὲν καταλαβαίνει ποτὲ πὼς εἶναι μεθυσμένος, ἔτσι κι' ὁ τρελλὸς δὲν καταλαβαίνει πὼς εἶναι τρελλός, γιατί ἂν εἶχε τὴν αὐτοεπίγνωσιν καὶ τὴ λογικὴν γιὰ νὰ μπορῆ νᾶναι ὁ κριτὴς καὶ ὁ ἀνατόμος τοῦ ἑαυτοῦ του, θάπαυε, ἀπλούστατα, νᾶναι τέτοιος. Ὁ κριτικὸς τῆς «Πολιτείας» δὲ λέγει καμμιάν ὑπερβολή, ὑποστηρίζοντας τὴ γνώμη, πὼς ὁ συγγραφεὺς τῆς «Ζωῆς ἀρρωστημένης» πρέπει νᾶναι ὄχι μόνον ἕνας ὑγιής, μὰ κι' ἕνας κατ' ἐξοχὴν ἠθικὸς—στὴν εὐρύτερη τῆς λέξεως σημασίαν—ἄνθρωπος.

(Ἡ συνέχεια στὸ ἄλλο φύλλο).

ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ

ΞΕΝΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΓΑΛΛΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

CLAUDE BÉRANGER: «L'autre nuit d'Acot». Σύντομο ποίημα τοῦ νεαροῦ γάλλου ποιητῆ. Ἐλας λυρικός διάλογος τοῦ ποιητῆ μὲ τὴ Μοῦσα του, πού τὸν τραβάει ἀπ' τὴ μισανθρωπία του καὶ τὴν ἀνία του, γιὰ ψηλότερους ἀνθρωπιστικὸς καὶ ὠρελιστικὸς σκοπούς. Τὸ τραγοῦδι θυμίζει τὸν Musset καὶ ὁ τίτλος του εἶναι ἕνας προφανῆς ὑπαινιγμὸς γιὰ τὴν «Αὐγουστιάτικη Νύχτα» καὶ τὴς ἄλλες «Νύχτες» τοῦ ὀμητικοῦ ρομαντικοῦ, πού κι' αὐτὸν τὸν τραβήξεν ἡ Μοῦσα ἀπὸ τὴν πληχτικὴν τῆς σιωπῆς διὰ νὰ ὑμνήσῃ τὸν ἔρωτά του.

Τὸ τραγοῦδι στέλνεται, χωρὶς ἄλλα ἔξοδα, σ' ὅποιον στείλῃ 75 λεπτὰ στὸν κ. C. Béranger — 8, Boulevard Chave—Μασσαλία.

«LA VIE NOUVELLE». Τὸν Δεκέμβρη τοῦ 1920, ἀρχίσει τὴν ἐκδόσιν τοῦ σιὸ Κάιρο τὸ γαλλόφωνο φιλολογικὸν περιοδικὸν «La Vie Nouvelle». Ἡ καλλιτεχνικὴ του καὶ περιποιημένη ἐμφάνισιν, καθὼς καὶ ἡ συγκέντρωσις ἐκλεκτῶν τακτικῶν συνεργατῶν, εἶναι οἱ καλλίτερες ἐγγυήσεις γιὰ τὴν πρόοδο καὶ τὴν ἐπιτυχία τῆς «Vie Nouvelle», πού θάφιερῶνται ταχτικὰ ἀρκετῆς γραμμῆς γιὰ τὰ νεοελληνικὰ γράμματα, γραμμένες ἀπὸ τὸν κ. Πᾶνο Σταυρινό.

Ἀπὸ τὰ περιεχόμενα τοῦ πρώτου φύλλου (τὸ δεύτερον δὲ μᾶς ἤρθε ἀκόμα) ἐξωρίζομε πρωτότυπα τῶν κ.κ. Han Ryner, André Spire, René-Marie Hermant, Fernand Leprette, ἕνα τολμηρὸν ἄρθρον γιὰ τὸν Ντανταϊσμὸν τοῦ κ. Renée Dunan μὲ τὸν τίτλον «Ἐς σκοτώσομε τὴν διανοητικὴν καὶ τὴν αἰσθητικὴν ἂν θέλωμε νὰ νοιώσομε τὴν ὁμορφίαν», βιβλιοκρισίας γραμμένες ἀπ' τὸν κ. Joseph Rivière καὶ Νεοελληνικὰ Γράμματα ἀπ' τὸν κ. Π. Σταυρινό.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΒΙΒΛΙΑ

(Κάθε ἐκδόσις πού λαβαίνουμε, τὴν ἀναγγέλλουμε καὶ τὴν κρίνομε).

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ: «Ἀττικοὶ Ἐρωτες» Ἱστορικὸν διήγημα. Ἐκδότης Μιχ. Ζηκάκης. Ἀθήνα 1921. Δρχ. 4.50. Οἱ «Ἀττικοὶ Ἐρωτες» εἶναι ἱστορικὸν διήγημα, ὅπως μᾶς λέει κι' ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας, στὸ ὁποῖο μᾶς περιγράφει τὴ ζωὴ καὶ τοὺς ἔρωτες τοῦ Βύρωνα στὴν Ἀθήνα, τοῦ μεγάλου ποιητῆ καὶ φιλέλληνα, πού σὲ μᾶς τοὺς Ἕλληνας εἶναι σχεδὸν ἄγνωστοι. Μὲνα ἐξωριστὸν τρόπο μᾶς παρουσιάζει τὴ μικρὴ Τερέζα, πού εἶναι ἐκείνη πού τὸν ἐνέπνευσε ἕνα ἀπ' τὰ ὠραιότερά του τραγοῦδια: «Ἡ κόρη τῶν Ἀθηναίων». Ἐκτὸς ἀπ' τὴ ζωὴ τοῦ Βύρωνα, μᾶς δίνει ἀκόμα ὁ κ. Καμπούρογλου αὐτὸ του τὸ βιβλίον τὴν εἰκόνα τῆς Ἀθήνας τοῦ 1800, τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τῶν κατοίκων, καθὼς καὶ νὴ δουλοπρεπῆ συνείδησίν τους, πού κάνει τὸν Βύρωνα νὰ ξεφωνίσῃ: «Ἐύπηνησε! Δυστυχισμένοι, πὼς καταντήσατε! Κανεὶς δὲ σᾶς

γνωρίζη πιά. Είστε ανάξιοι νά εστε του Έλληνα, του Αθηναίου τ'όνομα».

Άλλά μήπως έμεις, ύστερα από 100 χρόνια λευτεριάς, μπορούμε νά πούμε με βεβαιότητα πώς είμαστε άξιοι νά λεγόμαστε Έλληνες και μήπως δέν υπάρχει ακόμα μέσα μας ή δουλοπρέπεια του ραγιά κι' ο θαυμασμός μας σέ κάθε τι τό ξενικό ;

Τό «ιστορικό διήγημα» είναι ένα είδος, πού έχει πάρα πολύ λίγο καλλιεργηθεί στην Ελλάδα, αν και είναι ο μόνος τρόπος νά μάθουμε την ιστορία του τόπου μας' άφου ο χαρακτήρας του Ρωμηού δέν είναι τέτοιος, ώστε νά μπορεί νά καθίση νά διαβάση σοβαρές κριτικές μελέτες, μαυτό τον τρόπο τό κάνει πολύ ευχάριστα, όταν τά ίδια πράγματα είναι γραμμένα στο καλούπι του διηγήματος.

Οί «Άττικοί Έρωτες» είναι τό πρώτο βιβλίο του ίδιου συγγραφέα πού είναι γραμμένο στη δημοτική και πού δείχνει πόσο άδίκησε τον έαυτό του ο κ. Καμπούρογλου, γράφοντας ως τά τώρα στη νεκρή πιά, για τή φιλολογία, καθαρύνουσα.

ΓΛΑΥΚΟΥ ΑΛΙΘΕΡΣΗ : «Κρινάκια του γιாலού». **Άλεξάντρεια.** Ο τίτλος τους δείχνει τή διάθεσή τους. «Μικρά, μικρά τραγούδια σέ τέσσερις γραμμοϋλες», μοιάζουν τά ειδυλλιακά κι' άγνά κρινάκια, πού ανθίζουν σένα έλεγειακό κι' απόμερο άκρογυάλι. Τετράστιχα όλα κι' επιγραμματικά, κλείνουν συχνά τά λυρικά στοιχεία ενός μεγάλου τραγουδιού. Όλα είναι αξιόλογα και συγκινητικά. Ο ποιητής, έτηρεασμένος άπ' τον Μαλακάση κι' από ξένους λυρικούς, μάς δίνει όμορφες εκδηλώσεις τής αισθηματικότητάς του, όπως :

Πώς είναι θίζουν ! Διές γελούν, κι' οί χέρσες πεδιάδες
Φως, χρώμα, και μοσκοβολιά στη γλύκα τ' Απριλιού !
Μά Κείνες πού τ'άγάπησαν οι πανωραίες κυράδες
Πού νά λαι ; Ω χνάκια μή ζητιάς ξωπίσω ενός πουλιού ;

Πόσο ποιητική και με πόσες μυθολογικές και θρυλικές θύμησης ζωομένη, ή έντύπωση πού έχει άπ' τή φύση :

Κύτα ! ή αύγούλα ! πώς σκορπά τά ρόδα άπάνου κάτω
Στόν ουρανό τον άλικο και στο γλαυκό γιало
Και Φοίβος έτοιμάζεται φορώντας τ'άγματά του
Νά βγή νά πολεμήση τής Νύχτας τό θεό.

Μιλούμε για ένα είδος λόγου, για μερικά λυρικά τετράστιχα, για τά όποια δέ μπορεί νά πη πολλά ο κριτικός. Θι θέλαμε νά μάς επέτρεπε ο χώρος, νάναδημοσιεύαμε κι' άλλα, έτσι, πού νά έκρινε μονάχος ο άναγνώστης τήν αξία των ευώδικων αυτών κρίνων. Θα περιοριστούμε, δυστυχώς, στα δυό παραπάνω και στο «κρινάκι» του θανάτου, πού είναι κι' ένα άπ' τά καλλίτερα :

Η Δύση βρίσκει τήν Αύγή κή Μέρα Νύχτα φέρνει
Συνήθισε ή ψυχή μου σ' αιώνια μι' άλλαγή
Στη συλλοή σου, ω Θάνατε, ο φόβος κι' ά με παίρνει
Είναι πού θάσαι άνάλαχος χωρίς Τέλος ή Άρχή !

Δ. ΔΑΝΑΛΗ ; «Τό Σκολειό». Δράμα σέ δύο μέρη **Άθήνα 1921.** Καινούργιο καλογραμμένο συμβολικό δραματάκι του κ. Δανάλη. Η τεχνουργία είναι ή ίδια με τον «Διαβάτη», πού βγήκε τον προπερασμένο μήνα. Τά πρόσωπα φανταστικά, παράξενα, πού κρύβουν όλα μιάν άλληγορία άπ' τή ζωή, πού φανερώνεται στο τέλος. Τό

style ποιητικό, συμβολικό, με λίγες, σπάνιες, νεανικές δεξιότητες. Η τεχνική του «Σκολειού», όπως και του «Διαβάτη», είναι κάτι τι τό ξένο για τον τόπο μας. Ένας σχετικός μελετητής θά βρή ακόμα μέσα τους μιάν έλλείδωση Κλωντελισμοϋ, άνταμωμένη με τή φανερή επί των ξένων συμβολιστών.

Όστόσο ή τεχνική αυτή έχει, εκτός άπ' τά νεανικά τώματα, πού θά φύγουν με τήν εξέλιξη, ένα σοβαρό ψεγάδι: Η κατασκευή της είναι τέτοια, πού δέν νά μάς δώση, παρά άποκλειστικά, μερικές άλληγορικές ρατηρήσεις άπάνω στη ζωή κι' αυτό δέν έχει πολλή πλά.

ΙΩ. Α. ΓΚΙΚΑ : «Δροσιές και Δάκρυα» (Διηγήματα)—«Βοσκός και πρόβατο» (Μυθιστόρημα σέ δύο γάλους τόμους). Και για τά δυό αυτά βιβλία, θά γράψω με στο έρχόμενο φύλλο.

MARGUERITE AUDOUX : «Τό μωδιστοράκι της Μαργη-Κλαίρ». (L' atelier de Marie Claire). Ρομαντικό μεταφρασμένο σέ πολύ καλή δημοτική γλώσσα, άπό Δίδα Βιβή Σκούρα (Graziella). Έκδότης Χ. Γανιάσης Σια Σοφοκλέους 3. Άθήνα. Δρχ. 5.

— ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ —

«ΠΑΙΔΟΛΟΓΙΑ». Μηνιαϊον εικονογραφημένον παιδικόν διά τήν μελέτην τής βιολογίας και έγκυκλοπαίδιον του παιδιού. Ίδρυτής και διευθυντής ο ιατρός κ. Κ. Χατάκης. Γραφεία : Σταδίου 56. Άθήναι.

«ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ». Μηνιαϊον λογοτεχνικόν περιοδικόν. Τεύχη 158—159. Γραφεία : Μενάνδρου 36. Άθήνα.

«ΜΠΟΕΜ». Λογοτεχνικόν περιοδικόν.

LA MUSE

PUBLICATION MENSUELLE - BELLES LETTRES - BEAUX ARTS - THEATRE - CRITIQUE
37 RUE COLOCOTRONI - ATHENES - GRECE

ABONNEMENTS :

Pour une année	Drachmes 12
Pour six mois	7

Le cahier lepta 85

«La Muse» s'echangerait avec toute publication qui concernerait les Belles Lettres, les Beaux Arts, le Theatre et la Critique et qui lui serait envoyée.—Aussi la «Muse» publiera tout manuscrit qui traiterait les themes dessus écrit en Français, Anglais, Italien ou Allemand.

ΜΙΑ-ΔΥΟ ΠΕΝΝΙΕΣ ΣΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ

Κον Πηλ. Μουσ. Δέ μάς άρέσουνε. Πρέπει νάλλάξης τ'ό style σου και νά μη βάζης ιδιωτισμούς. Όσο νά τά δημοτικά, θάπρεπε νά μάς άρέσουν, νά είναι άνέμοια και γνήσια. **Κον Κυθ. Ι. Α.** Λυπούμαστε, μα δέ άρεσε. **Κον Πύρρ. Φλογ.** Δέ μάς άρεσε τό τραγούδι πού πρέπει νά γράψης πολύ άκόμη. **Κον Νικ. Μιχ.** Παιδική κοινοτυρία. Ίσως και λιγάκι δημοσιογραφικό. **Κον Τακ. Φίτο.** Η «Φυλική» άρκετά καλογραμμένη και μπορεί νά δημοσιευτή, αν μάς έλεγεσ αυτό πού θέλεις νά πη; γιατί δέ λές τίποτι. Δέ μπορούμε νά καταλάμε για ποιό λόγο γράφτηκαν αυτά όλα τά πράγματα. **Κον Σωτ. Σωτήρχ. Πειραιά.** Λίβαμε. Τό «θά γραφτώ πορα και συνδρομητή; σας» μπορούσε νά λείψη. Τό

διήγημά σου δέν είναι ακόμα για δημοσίεψη. **Κον Μ. Γιανν.** Μονάχα οί «Παλιές άναμνήσεις» μάς φάνηκαν καλούτσικες και πιστεύουμε νά δημοσιευτούν σέ κατοπινό φύλλο. Έχουμε πνιγεί από στίχους. **Κον Δημ. Α. Κλούβ. Χίον.** Τά σονέττα σου όχι για δημοσίεψη. Θαρροϋμε πώς θά μπορέσης νά γράψης κάτι καλό μετά μέρα. Πρόσεχε περισσότερο τή γλώσσα σου. Έκείνο τό «πά ξεψυχά» τί είναι ; **Κον Δημ. Πομ.** Για νά μπορέση νάχη κάτι ο τόμος μας μέσα δικό σου, πρέπει νά γράψης πολύ άκόμη. Μη βιάζεσαι νά δημοσιεύης. Πρόσεχε περισσότερο τό στίχο σου. **Κον Βαγγ. Φάντ.** Λίβαμε. Τό πρώτο σου σονέττο θά μάς άρεσε αν έλειπαν μενεές και κοφονίες και κείνο τό «αδιαφοροσύνη». Για ξαναδοϋλέψέ το.

Κάποιος μά; έστειλε, μέσα σένα φάκελλο του «Πριγκηπικού» ξενοδοχείου, τρία τραγούδεα με τούς τίτλους : «Holland Park», «Μπουμπουκάκια», «Ιστορίες—Όνειρα» μα ξεχάσε νά βάλη τ'όνομά του. Παρακαλούμαι νά μάς γράψη ποιός είναι και θά τ'άπαντήσουμε.

ΜΑΥΡΟΣ ΓΑΤΟΣ,

Έγκυκλοφόρησε σέ τόμο και πουλιέται στοϋ κ. Έλευτερουδάκη και στοϋ κ. Βασιλείου 7.50, τό δικό πού εξέδιδε ο κ. Γεω. Σπαταλάς τό 1919—1920. Τοϋ περιοδικού αυτού δέν άπομένουν παρά δυό άκόμη τόμοι.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΗΣ «ΜΟΥΣΑΣ»

ΠΕΙΡΑΙΑΣ : Ἡλιάδης καὶ Σῶμος (Λεωφ. Σωκράτους)
 » : Χ. Παπαδάκης (Ὀδὸς Κολοκοτρώνη)
 ΣΥΡΑ : Καλοντᾶς
 ΛΑΡΙΣΣΑ : Ἀδελφοὶ Παπακωνσταντίνου
 ΧΙΟΣ : Π. Ἰατρίδης (Ὀδὸς Μητροπόλεως)
 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ : Τριανταφύλου
 » : Καστρινάκης καὶ Γεωργαντᾶς
 ΚΑΪΡΟ : Σταυρινὸς καὶ Σία (23, Rue Kasr—El—Nil).
 ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ : Χρυσάνθης καὶ Σαούλης (Boulevard Ramleh).

ΑΘΗΝΑΪΚΟΝ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ Χ. ΓΑΝΙΑΡΗΣ & ΣΙΑ

Σοφοκλέους 3 — Ἀθήναι

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΥΜΝΟΙ. Ποιήματα τοῦ Ρήγα Γκόλφη	Δραχ.
ΤΟ ΜΟΔΙΣΤΡΑΔΙΚΟ ΤΗΣ ΜΑΡΗ ΚΛΑΪΡ. Marg. Audoux Μετάφ. Γκρατσιέλλας	»
ΑΠΛΑ ΛΟΓΙΑ. Ποιήματα Ν. Πετιμεζᾶ	»
ΕΚΛΕΚΤΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ. Ραμπριντανὰθ Ταγγὸρ. Μετάφρ. Κ. Τριχογλίδη . . .	»
ΛΥΡΙΚΑ. Ποιήματα. Πάνου Ταγκοπούλου	»
ΕΡΓΑΤΙΚΕΣ ΖΩΓΡΑΦΙΕΣ. Κ. Ναυπλιώτη	»
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ. Ἀριθ. 1. Ἰανουάριος. Ἀποστέλλεται δωρεάν. Ζητήσατέ	»

Ἡ «ΜΟΥΣΑ» ΣΤΙΣ ΕΠΑΡΧΙΕΣ ΛΕΠΤΑ 80